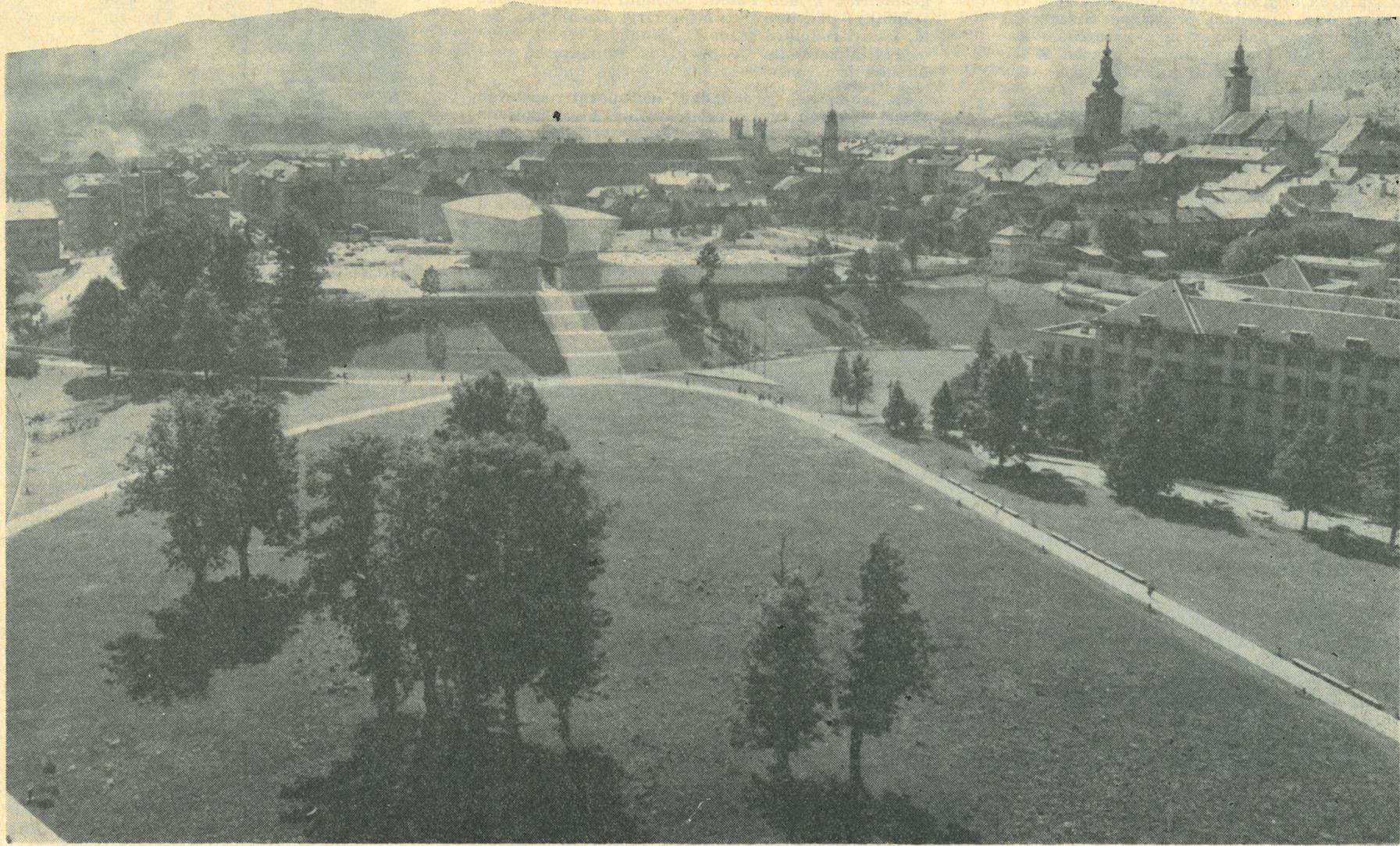

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS SIERPIEŃ • AUGUST • SRPEN • ČÍSLO 8 1974 ROČNÍK 17 cena 1 zł

Pohľad na pamätník SNP v Banskej Bystrici

SNÍMKA: F. SPÁCIL

tú niekdajsiu, by dnes už nikto nespoznal. Vyrástol tam rad novostavieb, hotových palôt. Naša cesta však viedla do domu číslo 70. Tu, v tejto útulnej chalúpke žije „partizánska mama“ Obozová, ako sa jej všeobecne hovorilo nielen v čase povstania, ale dodnes.

Mama Obozová nás víta ako starých známych a na otázku, ako sa jej žije, porozpráva nám toľko novôt, že by to stačilo na celú knihu

nielen na reportáž. A človek musí obdivovať, ako táto žena, živá kronika povstania, si udržiava ešte živé spomienky na tie časy.

Ale krvidli by sme jej, keby sme hovorili len o spomienkach. Mama Obozová, ktorá má už vyše sedem krížikov, je ešte stále aj verejne činná. Aj za našej návštevy jej poštárka priniesla objemný balíček materiálu na preštudovanie. A mama Obozová? Keď sme k nej prišli, neodpočívala, ale pracovala.

V útulnej izbičke, kde všetko dýcha domáckou výrobou i historiou, sa nájde všeličo zaujímavé pre historika i novinára — objemný fascikel s fotografiami, listami, listinami, rôznymi oznameniami, výstrižkami z novín i celé noviny a balíček vyznamenaní najrôznejších stupňov a druhov. Mama Obozová by si ich mohla navešať na hrud' a veru by s nimi mohla súťažiť v množstve i hodnote s hociktorým starším generálom. Ale mama Obozová si ich nikdy na hrud' nevesia, iba ak niektoréj návšteve, akou sme aj my, dokumentuje nimi niektoré zážitky

alebo historické fakty. A má ich veru dosť. Veď už ako štrnásťročná, roku 1912, odchádza do Ruska, iba nakrátko, ale... Vojna a neskôr revolúcia jej prekazia cestu domov. Žije tam na veľkostatku, robí fažkú prácu, učí sa ruštinu a počúva a sleduje, čo všetko sa okolo nej robí. Vidí strašnú vojnu, po nej revolúciu. Vidí boj a krv. Revolúcia ju strháva.

— Bola som na dvoch prednáškach V.I. Lenina — hovorí — a pamätam si ich, akoby to bolo len včera. V tej jednej hovoril V.I. Lenin k rolníkom. Zdôrazňoval im, že zem patrí tým, čo na nej pracujú... V tej druhej zasa hovoril k robotníkom, že v Rusku sa vybudoje socializmus.

Po revolúcii sa vracia mama Obozová domov. Jej matka vtedy pracovala v skleníkoch v Turčianskych Tepliciach. Otec bol v USA. Tam vtedy chodili chlapci za zárobkom a peniaze posielali domov ženám. Jej otecovi musela matka poslať z chudobného Slovenska aspoň na cestu domov.

Mama Obozová začala vtedy pracovať v učiteľskom ústave v kuchyni. Ďalšou zástavkou bola služba v rodine v Železovciach. Z južného Slovenska ju zaviedla cesta zasa do rodného kraja. Roku 1921 bola predavačkou v obchode v Martine.

— A potom — rozpráva s úsmievom — prišiel ten môj vyvolený. Bol robotníkom v celulózke, neskôr komunistom a dovedol ma do Sklabíne, do domu číslo 63.

Dom číslo 63 je totožný s dnešným domom číslo 70. V nôm prežívala mama Obozová svoj mladý život a prežíva aj svoju pokojnú starobu. V nôm prechádzala krstom strany — do ktorej vstúpila roku 1924. V nôm ju v decembri 1943 vyhľadáva prvý sovietsky vojak, aby nadviazal s ňou spojenie. A od toho času sa okolo tohto domu diaľ čudesné veci — samozrejme, len pre nezáinteresovaných a neinformovaných.

— Jedného dňa sem prišlo sedem veliteľov rôznych skupín a národností.

(Dokončenie na 8. str.)

PARTIZÁNSKA MAMA

Na čestnej tribúne zľava doprava: Piotr Jaroszewicz, Leonid Brežnev, Wojciech Jaruzelski, Edward Gierek a Henryk Jabłoński.

V radostnej a slávnej nálade celé Poľsko oslavovalo tridsiate výročie socialistickej vlasti.

Vyrcholením osláv bola slávnej vojenská prehliadka vo Varšave, ktorú z čestnej tribúny sledovali predstavitelia poľských najvyšších stranických a štátnych orgánov s prvým tajomníkom ÚV PZRS Edwardom Gierkom, predsedom Štátnej rady PLR Henrykom Jabłońskym a predsedom Rady ministrov PLR Piotrom Jaroszewicem. Z tribúny sledoval prehliadku aj najmilší host osláv veľkého poľského jubilea, generálny tajomník ÚV KSSZ Leonid Brežnev, ako aj delegácie bratských socialistických krajín, zástupcovia velenia poľskej a sovietskej armády, zaslúžilí činitelia robotníckeho hnutia, účastníci bojov o osloboodenie Poľska, vyznamenaní pracovníci a predstavitelia mládeže. Prejav prednesol minister národnej obrany PLR, armádny generál Wojciech Jaruzelski. Desaťtisíc Varšavanov utvorilo husté špaliere pozdĺž trasy vojenskej prehliadky.

V zovretých útvaroch prešli pred hlavnou tribúnu vojenské jednotky, reprezentujúce všetky

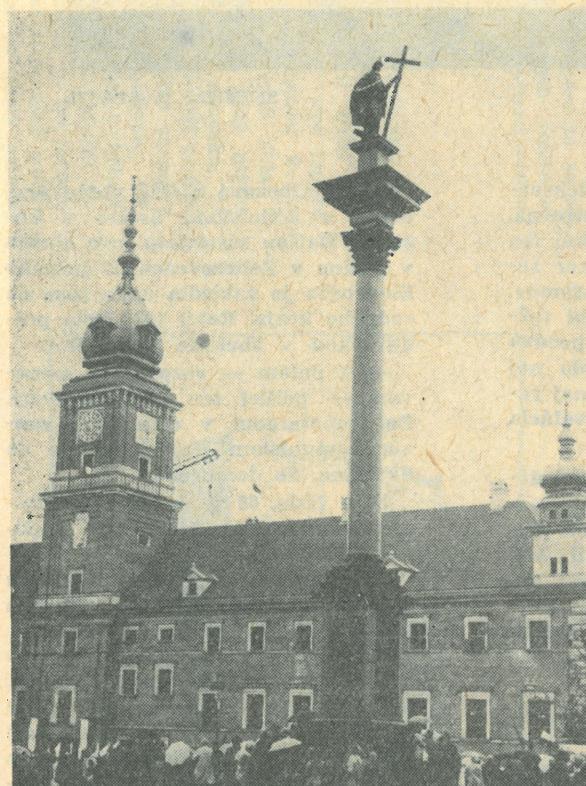
druhy zbrane ľudového vojska. Potom preleteli nad hlavami prítomných skupiny vrtuľníkov a za nimi výše 50 prúdových lietadiel. Medzi nimi boli najmodernejšie typy MIG-21 a SU-7 a prvýkrát pred verejnoscou i nadzvukové lietadlá s meniteľnou geometriou krídel. Potom nastúpili mechanizované jednotky: pancierové transportéry, samohybne delá, tanky, raketové jednotky. Mnohé z týchto zbraní videla verejnosc po prvý raz. Impozantnú prehliadku uzavrela 600-členna vojenská hudba.

Po vojenskej prehliadke nasledoval sprievod 80 000 mladých ľudí z celej krajiny, ktorí nadšene pozdravovali stojace na tribúne vedúcich predstaviteľov strany a vlády a zahraničných účastníkov jubilejných osláv. Pestrofarebný sprievod sprevádzali ľudové kapely, baniske dychovky a tanecné súbory. Slávnej vojenská prehliadka a sprievod poľskej mládeže zakončila Internacionál.

Oslavy veľkého jubilea skončili v hlavnom meste veľkou veselicou mládeže a výstupmi mnohých hudobných a estrádnych súborov.

Defiluje protiletecké delostrelectvo.

V piatok, 18. júla 1974 r. v predpoludňajších hodinách sa na Zámockom námestí zišli tisícky obyvateľov hlavného mesta, medzi nimi predsedu Štátnej rady Henryk Jabłoński s manželkou, aby sa zúčastnili odovzdania poľskej verejnosti Kráľovského zámku vo Varšave. Presne o 11. hod. a 15. min., zámocké hodiny zastavené fašistickou bombou pred tridsiatimi piatimi rokmi, opäť začali odmeriavať čas.

Bola to nielen slávnej chvíľa v tomto obrodenom býti hodín na zámockej veži, ale aj veľké zadostúčinenie za všetko to úsilie o znovuvýbudovanie hrdinského mesta, mesta, ktoré v druhej svetovej vojne doslova zrovna zo zemou barbari 20. storočia. Dnešná, nová Varšava je krajsia, modernejšia, žije sa v nej lepšie, radostnejšie a pokojnejšie.

V DŇOCH VEL'KÉHO JUBILEA

Manifestácia 80 000 mládeže na Placu Defilad vo Varšave.

VYZNAMENANIA CINITEL'OV KSČaS

Vieme už zo správ masovokomunikačných prostriedkov o vysokých vyznamenaníach, ktoré pri príležitosti 30. výročia Ľudového Poľska udelaila Štátna rada zaslúženým mestám, okresom, závodom, inštitúciám, vedeckým strediskám, spoločnostiam, jednotlivým osadensťom, politickým, kultúrnym a osvetovým činiteľom, zaslúžilým pracovníkom z miest a vidieka.

Medzi vyznamenanými, čo nás zvlášť teší, sú poprední činitelia Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ako aj náš redakčný kolega.

20. júla tr., počas slávnej odovzdania štátnych vyznamenaní národnostným činiteľom a iným pracovníkom, ktorú usporiadal Výbor Frontu národnej jednoty hl. mesta v sále Broniewského v Paláci kultury a vedy vo Varšave, bol vyznamenaný

Gavalierskym krížom Radu Obrodenia Poľska

člen Hlavnej revíznej komisie KSČaS a zástupca šéfredaktora orgánu KSČaS Život — MARIAN KAŠKIEWICZ.

Dňa 19. júla tr., na slávnej usporiadanej Okresným výborom Frontu národnej jednoty v Lasku, bol vyznamenaný

Zlatým krížom za zásluhy

predsa Hlavnej revíznej komisie a tajomník Obvodného výboru KSČaS v Zelove — WACŁAW LUŚCIŃSKI. Okrem toho počas osláv 30-ročia v Zelove dňa 20. júla tr., Wacław Luściński obdržal pamätnú medailu Zelova.

2. augusta tr., na slávnej odovzdania vyznamenaní v Okresnom úrade v Novom Targu, boli vyznamenaní

Zlatým krížom za zásluhy

predseda Ústredného výboru KSČaS JÁN MOLITORIS a tajomník Ústredného výboru KSČaS AUGUSTÍN ANDRAŠÁK.

Strieborný kríž za zásluhy

obdržali: člen Ústredného výboru a tajomník Obvodného výboru KSČaS na Spiši JOZEF BRYJA, člen Ústredného výboru a predsedu miestnej skupiny KSČaS vo Vyšných Lapšoch ANDREJ ŠOLTÝS, ako aj člen Hlavnej revíznej komisie a kultúrny inštruktor Obvodného výboru KSČaS na Spiši ALOJZ GALUŠ.

Všetkým vyznamenaným srdečne blahoželáme. Tieto čestné vyznamenania sa stretli so všeobecnej spokojnosťou v Spoločnosti, a ako vyplýva z rozhovorov uskutočnených Životom s vyznamenanými, boli priané ako prejav uznania pre kultúrno-spoločenskú a novinársku prácu a zároveň ako záväzok pre zvýšenie úsilia v práci pre rozvoj Spoločnosti a zveľaďovanie kultúrnych výsledkov Ľudového Poľska.

SNÍMKY: CAF

Prvý tajomník ÚV PZRS Edward Gierek odovzdáva veľký kríž s hviezdou Radu Virtuti militari generálmu tajomníkovi ÚV KSSZ Leonidovi Brežnevovi.

Na oslavu 30. výročia Poľskej ľudovej republiky pricestoval do Varšavy dňa 19. júla t.r. generálny tajomník ÚV KSSZ Leonid Brežnev. Z Varšavského letiska Okęcie, kde vzáencu hosta privítali vedúci stranickí a štátni činitelia PER s prvým tajomníkom ÚV PZRS Edwardom Gierkom, predsedom Štátnej rady PER Henrykom Jabłanským a predsedom Rady ministrov Piotrom Jaroszewicem, prešli ako prvú novou varšavskou dopravnou tepnou — Lazienkowskou trasou. Po celej ceste Leonida Brežneva a poľských predstaviteľov búrliivo pozdravovali Varšavania, ktorí husto lemovali celú trasu prechodu. Dňa 20.7. t.r. v sprievode poľských hostiteľov L. Brežnev navštívil Katowice a hornosliezsku priemyselnú oblasť, zúčastnil sa veľkolepej manifestácie poľsko-sovietskeho priateľstva v Katowiciach a na slávnostnom zhromaždení v Chorzove obdržal z rúk podpredsedu poľskej vlády Jana Mitregu titul čestného baníka PER.

21. júla t.r. v Štúpovej sieni poľského Sejmu prvý tajomník ÚV PZRS Edward Gierek odovzdal generálmu tajomníkovi ÚV KSSZ Leonidovi Brežnevovi veľký kríž s hviezdou Radu Virtuti militari, ktorý mu udelaťa Štátna rada PER za významný príspevok k dielu rozvoja bratskych, zrodenej na bojiščach, priateľských vzťahov medzi Poľskom a Sovietskym zväzom. Leonid Brežnev d'akujú za toto vysoké vyznamenanie odovzdal pekný pohár — dar Sovietskeho zväzu pre Poľsko a prečítať text posolstva ÚV KSSZ, prezidia Najvyššieho sovietu, Rady ministrov ZSSR a celého sovietskeho národa Ústrednému výboru PZRS, Štátnej rade a Rade ministrov PER, bratskemu poľskému národu so srdečnými pozdravmi k významnému jubileu Ludového Poľska. Neskôr na slávnostnom zasadnutí Sejmu PER Leonid Brežnev prednesol obšírný prejav, ktorý mal široký ohlas na celom svete.

Návšteva Leonida Brežneva bola príležitosťou na to, aby poľský ľud pri mnohých stretnutiach vyjadril neochvejnosť poľsko-sovietskeho priateľstva a opäť ukázala, že spojenectvo a priateľstvo medzi PER a ZSSR je pevným základom, na ktorom Poľsko stavia svoju budúlosť.

18. júla 1974, o 8.00 hodine, za účasti najvyšších poľských stranických a štátnych činiteľov s Edwardom Gierkom a Piotrom Jaroszewicem na čele, otvorili a uviedli do prevádzky Lazienkowskú trasu, vynikajúcu dopravnú tepnu prvej triedy, svetovej úrovne a navyše nevidaného pôvodného technického a architektonického riešenia. Tri pásmá hradskej, vlastné autostrády, rozdelené úprostred stĺporadím, pretínajú Varšavu od juhovýchodu na severovýchod v dĺžke 16 kilometrov. Za 35 mesiacov na tejto trase vystavili 2,5 km mostov, viaduktov a tunelov, ako aj 1700 metrov estakád. Za hodinu môže prejsť Lazienkowskou trasou štyri a pol tisíc rôznych dopravných prostriedkov v oboch smeroch. Trasa so svojimi 11 dvojurovňovými križovatkami svedčí o veľkom, nielen technickom pokroku, aký dosiahlo Poľsko za uplynulých tridsať rokov.

SLOBODA SA RODILA V BOJI

Písal sa rok 1944. Rok významných strategických operácií Červenej armády, ktorá v tažkých bojoch národov v druhej svetovej vojne dosiahla rozhodujúce víťazstvá nad fašizmom a tým niesla osloboedenie mnohým európskym národom.

V krajinách oslobodzovaných Červenou armádou si razili víťaznú cestu nové pokrokové politické prúdy. V okupovaných a satelitných štátach sa vzmáhali protifašistické sily.

V letnej ofenzíve, v júli 1944, vstúpili vojská 1. bieloruského frontu na územie Poľska a otvorili si cestu do Nemecka. Po boku Červenej armády bojovala poľská armáda, ktorá vznikla v ZSSR a podporovala ju široké partizánske hnutie na poľskom území. V prvom oslobodenom poľskom meste, v Cheľme, dekrétom Krajskej národnej rady, ilegálneho ľavicového parlamentu utvoreného z iniciatívy Poľskej robotníckej strany, 22. júla 1944 vznikol Poľský výbor národného osloboedenia s funkciou dočasnej vlády poľského ľudového štátu.

Vo Varšave, na lavom brehu Visly, od 1. augusta 1944 bojovali varšavskí povstalci proti nemeckým okupantom.

V auguste 1944 Červená armáda sa približovala k hraniciam Československa, nedaleko karpatských prechodov. Po boku Červenej armády bojoval 1. československý armádny zbor. Súčasne pokračovala útočná operácia Červenej armády v Rumunsku. V tejto situácii sa Slovensko stalo významným priestorom pre nemecké armády v juhovýchodnej Európe.

V západnej Európe sa v tom čase uspešne rozvíjali vojenské operácie spojencov, ktorí sa vylodili na Sicílii a v Normandsku.

Na Slovensku roky neslobody vyvolali hlboký odpor drívnej väčšiny slovenského národa proti kolaborantskej vláde tzv. slovenského štátu. S prudko narastajúcim silou sa rozvíjalo ilegálne protifašistické hnutie, mohutnela bojová partizánska činnosť, najmä na strednom Slovensku, ktoré vyvrholo v ozbrojenom Slovenskom národom povstanie.

Na čele boja slovenského ľudu stála Slovenská národná rada, ktorá sa vytvorila v decembri roku 1943. SNR zjednocovala všetky protifašistické sily v ozbrojenom boji za slobodu a obnovenie Československej republiky na nových, národne a sociálne spravodlivých základoch. Vedúcou politickou silou po celé obdobie protifašistického odboja bola Komunistická strana Slovenska.

Centrom Slovenského národného povstania sa stala Banská Bystrica. Na nedalekom letisku Tri Duby pristávali sovietske lietadlá s pomocou pre povstalcov. Tu pristali aj príslušníci 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády, ktorá sa formovala v Jefremove, južne od Moskvy v ZSSR a po tažkých bojoch v oblasti Karpát na území Poľska prišla na pomoc Slovenskému národnému povstaniu.

Pri príležitosti významného jubilea, 30. výročia SNP, šéfredaktor Života Adam Chalupec navštívil generálmajstra JURAJA PIVOLUSKU, bývalého veliteľa 2. roty 1. pd. praporu 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády, terajšieho vojenského a leteckého pridelence pri veľvyslanectve ČSSR vo Varšave a požiadal ho o niekoľko spomienok na toto slávne obdobie pre našich čitateľov. Generálmajor J. Pivoluska je autorom Parabrigády, historického doložených a veľmi zaujímavých spomienok na povstanie. Generálmajor Juraj Pivoluska spomína:

Dňa 29. augusta 1974 uplynie 30 rokov, keď slobodný vysielač v Banskej Bystrici vyhlásil, že slovenský ľud povstal so zbraňou v ruke, aby vyhnal zo svojej krajiny hitlerovských vatrelovcov a ich domáčich prisluhovačov. Celý svet sa tak dozvedel, že ľud Slovenska sa dal do boja za svoje národné a demokratické práva a za obnovenie Československej republiky.

Povstanie, ktoré tohto dňa vypuklo, stalo sa najslávnejšou kapitolou dejín slovenského národa, jednou z najvýznamnejších udalostí novodobého Československa všbec a neoddeliteľnou súčasťou zápasu národnov európskych krajín proti hitlerovskej tyranii, za slobodu a pokrok, za priateľstvo medzi národmi.

Protifašistický odboj na Slovensku sa aktivizoval najmä v roku 1943, po veľkých víťazstvach Červenej armády na východnom fronte.

V tomto roku, ako je známe, ozbrojené sily ZSSR dovršili gigantickú bitku na Volge a dosiahli nemenej dôležité víťazstvo pri Kursku. Tieto dve historicke víťazstvá mali pre nemecké fašistické armády katastrofálne následky. Znamenali zásadný obrat vo vedení vojny a Sovietsky zväz definitívne prevzal do svojich rúk strategickú iniciatívu.

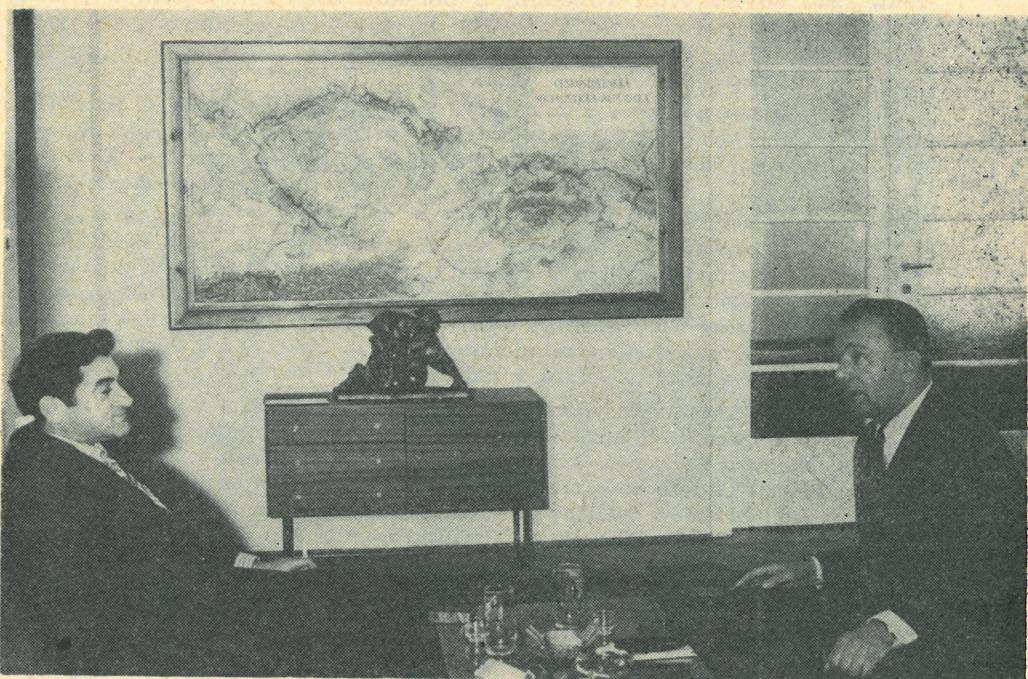
Na jar 1944 Červená armáda sa priblížila k hraniciam Československa. Slovensko sa malo stať dôležitým ope-

čili obyčajne pomocou partizánom, a tak vtedajší prezident Tiso požiadal 23. augusta 1944 nacistické Nemecko o vojenskú pomoc.

Dňa 28. augusta 1944 prekročili oddielmi SS slovenské hranice. To bol signál na začatie Slovenského národného povstania.

Na banskobystrickú výzvu sa k povstananiu pridal nielen civilné obyvateľstvo, ale aj väčšina vojenských posádok slovenskej armády a žandárstva.

Významnú úlohu v prípravách a v priebehu Slovenského národného povstania zohrala pomoc Sovietskeho zväzu. Táto pomoc sa prejavovala spočiatku najmä zásobovaním bojujúcich vojsk zbraňami, muníciou, trhavinami a neskôr sovietske velenie presunulo aj 2. československú paradesantnú brigádu a 1. československý stíhač letecký pluk na Slovensko. Okrem toho priebeh bojov 1. československej armády na Slovensku uľahčila Karpatsko-duklianska operácia, ktorú dňa 8. septembra 1944 začal 1. ukrajinský front. Táto operácia sice úlohu časove nesplnila, predsa však viazala veľký počet nemeckých divízií a odčerpávala zálohy, ktoré Nemci nemohli použiť proti 1. československej armáde a par-

Generálmajor Juraj Pivoluska (sprava), vojenský a letecký pridelenc veľvyslanectva ČSSR vo Varšave, počas rozhovoru so šéfredaktorom Života kr. A. Chalupcom.

Snímka: M. Kaškiewicz

račným územím. Preto ho Nemci vohodnej chvíli zamýšľali obsadiť.

Rýchly a víťazný postup sovietskych vojsk k štátnym hraniciam ČSR a pomoc partizánskemu hnutiu zo strany ZSSR pomáhal zjednocovať protifašistické sily na Slovensku a vytvárať výhodné podmienky pre začatie ozbrojeného boja proti fašistickému režimu a za obnovenie demokratického Československa.

V druhej polovici roku 1944 — v predvečer Slovenského národného povstania — pod vplyvom aktívneho vystúpenia partizánov a výrazných víťazstiev Červenej armády na východnom fronte stál tisovský režim pred úplným krachom. Príznaky prehranej vojny sa začali zjavne vynárať, rástlo napätie vo vnútri slovenského štátu a bratislavská vláda nebola už schopná potlačiť vlastnými prostriedkami národnoslobodzovacie hnutie.

Opory štátneho aparátu — armáda, žandárstvo — boli očividne v rozklade, vráda ich nedržala pevne v rukách a miesto zásahu proti činnosti partizánskych skupín, úzko s nimi spolupracovali.

Okrem toho aj obyvateľstvo účinne pomáhalo budovať partizánske základne v Nízkych Tatrách, na Pohroní, v Liptove, v Turci a v ďalších oblastiach Slovenska.

Začiatkom augusta 1944 vláda slovenského štátu vyhlásila stanné právo, aby zabránila rozširovaniu domáceho odboja.

Trestné opatrenia proti partizánskym jednotkám nemali však nijaký efekt. Zákroky armády a žandárstva sa kon-

tizánskym jednotkám na Slovensku. Nemci zrejme dosiaľ nemali dostatok sil, aby povstanie zlikvidovali za niekoľko dní, ako to na začiatku vyhlasovali.

Jednotky povstaleckej armády a partizáni, ktorí chýbali protitankové zbrane, delostrelectvo a munícia, dva mesiace úspešne vzdorovali presile dobре vyzbrojených hitlerovských divízií.

V druhej polovici októbra sa však veľmi cítene prejavili následky uvedených nedostatkov na strane povstalcov, čo si vyzývalo prechod na partizánsku vojnu.

Po prechode povstaleckých vojsk na partizánsky spôsob vedenia boja, na celom území Slovenska sa postupne rozšírila tvrdá a neúprosná partizánska vojna. Tento spôsob boja na začiatku skomplikovalo zásobovanie partizánmi, odevom a muníciou. Objavili sa fažkosti s chorými a ranenými. Nemci predvideli tiež fažkosti a preto sa snažili čo najskôr blokovať horské oblasti, pokúšali sa vyhľadovať partizánske jednotky a tak zlomiť ich odpor.

Zámer však nepriateľovi nevyšiel. Partizáni a vojaci sa opierali o civilné obyvateľstvo, predovšetkým z horských a podhorských dedín. Vďaka tejto pomoci sa podarilo vytvoriť podmienky pre aktívnu činnosť partizánskeho boja.

(Dokončenie na 8. str.)

rokov uplynulo, keď 1. augusta 1944 vypuklo ozbrojené povstanie vo Varšave, ktorá sa ako prvá v Európe tvrdzo postavila na odpor proti hitlerovským armádám a bola hlavným strediskom odboja bojujúceho Poľska.

Povstalecký bojový čin, podľa plánov emigračnej londýnskej vlády a jej politickej reprezentácie v Poľsku, ako aj veliteľstva Krajinskej armády, mal byť prejavom vojensko-politickej demonštrácie a pokusom vytvoriť vlastnú, protidemokratickú moc, ktorá by bola protikladom Krajinskej národnej rady a Poľského výboru národného oslobodenia. Avšak povstanie sa stalo svedectvom bezhraničného vlastenectva, hrdinstva a obetavosti všetkého ľudu Varšavy v nekompromisnom boji za slobodu proti hitlerovským okupantom.

63 dní, v najťažších podmienkach aké si len možno predstaviť, v obklúčenom, horiacom meste, na uličných barikádach a v domoch-pevnostach trvali krvavé boje vojakov-povstalcov a varšavského ľudu, ktorých po päťročnom období poroby ovládla determinácia a vôle vyploriadať sa s okupantmi.

Drtivá prevaha nemeckých súl, hlad, nedostatok zbraní, munície a liekov zlomili povstanie, ktoré kapitulovalo 2. októbra roku 1944. Chybná politika politicko-vojenského veliteľstva Krajinskej armády mala tragické následky.

Varšavské povstanie si vyžiadalo okolo 200 000 obetí, v tom mnoho najhodnotnejšej a najobetavejšej poľskej mládeže. Padlo viac ako 3 700 vojakov a dôstojníkov 1. poľskej armády, idúcich s pomocou povstalcov. Všetkých povstalcov a obyvateľstvo, ktorí ostali nažive, nacisti vyhnali z mesta a obrabovali. Cez prechodné tábory zorganizované hitlerovcami v Pruszkove a Ożarowe pri Varšave, vyvážali ich iba s malými batôžkami, v dobytčích vagónoch do vyhladzovacích a zajateckých taborov a na otrocké práce v zázemí frontu a v Nemecku.

Na rozkaz Hitlera a Himmlera, nemecké vojská systematicky a plánovite ničili mesto na ťavom brehu Visly, ulicu za ulicou a dom za domom. Táto, akcia, ktorá pohltila najhodnotnejší kultúrny a hmotný majetok, trvala až do oslobodenia Varšavy dňa 17. januára roku 1945 sovietskymi vojskami a poľskou armádou. Spolu s jednotkami vchádzajúcimi do Varšavy, do ruín hlavného mesta sa začalo vraciať varšavské obyvateľstvo...

Vo Varšavskom povstani, v 2. rajóne V. oblasti, na Mokotowe a Hornom Czerniakow bojovala aj 535. čata Slovákov pod velením podporučíka Stanislava Iringha, ktorá bola zložkou 1. roty por. Leguna — Czesława Zawadzkiego v prípore kpt. Korwina — Czesława Szymanowského. Zástupcom veliteľa čaty 535 bol ppr. Ciotka — Edmund Poszwa.

535. čata Slovákov bola utvorená na základe uznesenia protifašistického Slovenského národného výboru v Poľsku, ktorý vznikol v ilegalite v okupované Varšave v polovici roku 1942. SNV vo svojom akčnom programe nadzvázoval na revolučný protifašistický odboj na Slovensku, na poľsko-československé priateľstvo a na čestné ideály spoločného boja proti hitlerovským okupantom pod heslom „Za vašu a našu slobodu“.

Zakladateľmi Slovenského národného výboru boli pôsobiaci v ilegalite: Miroslav Iringh (pseudo.: Stanko z Nitry a Stanko) a Adam Chalupec (pseudo.: Jánosík, Janko z Liptova a Janko). Neskôr Miroslav Iringh sa stal predsedom a Adam Chalupec podpredsedom SNV. K organizátorom SNV patrili aj: jeho tajomník Zbigniew Jakubowski (pseudo. Janosík), pplk. Mieczysław Szczędłowski (pseudo. Lotnik), Franciszek Madejski (pseudo. Szczęsło) ako aj spojka Delegátury vlády pre krajinu — Mieczysław Wojciechowski (pseudo. Milan). Na hlavnej schôdzi SNV dňa 23. júla roku 1944, za účasť všetkých členov boli do Výboru dodatočne zvolení dva ďalší členovia: Robert Marek (pseudo. Oraviak) a Ján Janík (pseudo. Valičan).

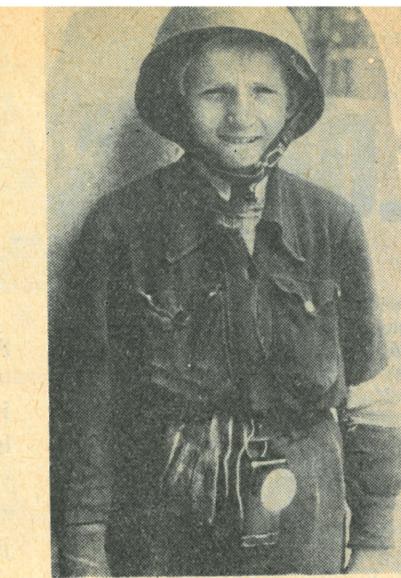
(Pokračovanie na 7. str.)

JÁN GWIZDZ — TAKTIEŽ O ŽIVOTE

Ján Gwiždž, otec siedmich detí, je poštovým doručovateľom v Malej Lipnici. Je aj aktivistom MS KSČaS a dlhoroceným propagátorm nášho Života. Spolu s rodinou býva aj starý otec. Najstaršia dcéra sa v máji vy-

dala. Starší syn pracuje v lese. A ostatní sa učia. Je to milá a usporiadana rodina. Je potrebná práca všetkých, aby bolo možné rodinu udržať na patričnej úrovni. A keďže plat vidieckeho poštového doručovateľa nie je príliš vy-

Jeden z najmladších účastníkov Varšavského povstania, ktorých pamiatke venujeme článok Povstalecká pošta — úryvok z knihy J. Kasprzaka Tropami powstańczej przesyłki. Snímka: Archív

POVSTA- LECKÁ

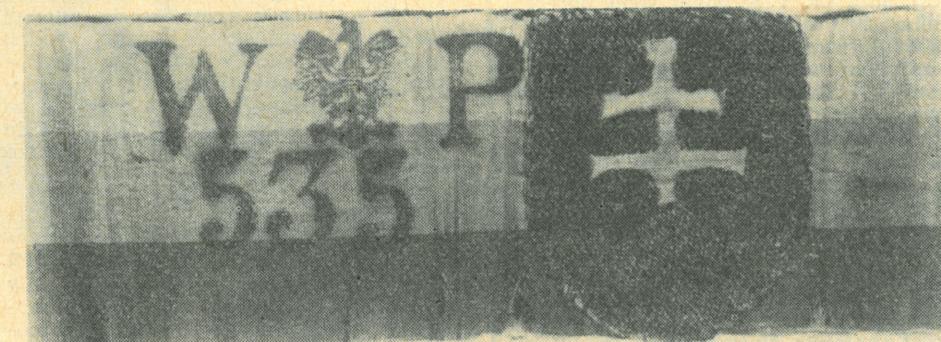
Boli najmladšími vojakmi Varšavského povstania. Boli 12 — 15 roční. Deň za deň s taškami plnými listov a novín prekľazali medzi ruinami, horiacimi domami a barikádami, prechádzali cez dvory, pivnice a diery v stenách, ktoré iba oni poznali, často pod paľbou guliek nepriateľa. Dočkávali na najohrozenejšie úseky ulíc, kanálmi prechádzali do obklúčených štvrtí, dokonca do oblasti ovládaných Nemcami. Očakávali ich, vyzerali na ulici z každého domu, z každej pivnice a krytu. Spolu s nimi sa objavovala nádej, že budú správy od blízkych.

Už niekoľko hodín po vypuknutí Povstania vysvitlo, že súžením obyvateľstva, ktoré sedelo v pivničach, sú nielen bomby, frontové boje, nepohodlie, nedostatok vody a potravín, ale aj nepokoj o najbližších. Hodina „W“ zastihla tisícky ľudu mimo domova,

rozdelila ich s rodinami. Sužovali sa o osude svojich blízkych povstalcov, rodičia sa triasli strachom o svojich synov a dcér bojujúce v Povstani. „Poštári v krátkych nohavičkách“, ktorí sa objavili na uliciach hneď v prvých dňoch Povstania, sa stali miláčikmi bojujúceho mesta...

Na mnohých schránkach Harcerskej pošty, ktoré viseli na rôznych miestach — obyčajne to boli drevené alebo dokonca lepenkové krabice — bola vymaľovaná harcerská falia a nápis: Harcerská počná pošta. Ku každej boli pripojené pokyny, ako využívať poštové služby. Schránky najčastejšie zavesili neďaleko veliteľstiev, nemocníc, ako aj pri uliciach „s vásou premávkou“. V neskoršom období ich vešali aj v nedostupnejších miestach v meste, aby ich v čo najväčšom rozsahu mohlo využívať civilné obyvateľstvo.

Bielo-modro-červená pánska slovenská čata 535. Snímka: Historické múzeum hl.m. Varšavy

POCÍTA SA S KAŽDOU MINÚTOU

Štefan Adamčík, člen PZRS je tajomníkom MS KSČaS v Malej Lipnici. Povolaním je stolár. Stretávam sa s ním v práci u Jána Gwiždža. Sadáme si na doskách na dvore a ako sa vratí „gwarzymy“.

Štefan Adamčík rozpráva, ako v májovú nedelu Straňácke činu prišlo na stavbu cesty viac ako 200 osôb, aj nestraníkov, veľa mládeže. Rozpráva, s akým zanietením pracovali a konštatuje: „Uro-

soký, musí si privyrábať. Už dvanásť rokov Ján Gwiždž pracuje na pošte a gazduje na vlastnom gazdovstve. Na skoro 4 ha sa usiluje zaviesť chov jatočného dobytka. Ten to rok už odovzdal tri pekné kusy. Takýto chov, ako konštatuje, je rentabilný, a rolníci si teraz žijú dobре.

Ako poštový doručovateľ má Ján Gwiždž možnosť každodenne pozorovať ľudí. Tvrď, že ešte nikdy nečítali toľko novín, ako teraz, každý má svoj obľúbený denník a pojivne obrázkový týždenník. Každodenným chlebom moderného rolníka sa stáva odborná literatúra. Ľudia čítajú aj mnoho kníh. Využívajúc návštěvu predstaviteľa redakcie, informuje, že v Malej Lipnici Život má 138 čitateľov.

— A čo ľudia najradšej čítajú v Živote? — pýtam sa Ján na Gwiždža.

Odpoveď je diplomatická:

— Všetko — a o chvíľu, — ale najradšej o sebe, o svojej dedinke, o Orave. Toho nikdy nebude v našom časopise príliš veľa.

Ľudia sa ma vždy pýtajú: „Prišiel už náš časopis?“

Nečudujete sa, ale každý redaktor vždy veľmi rád počúva takéto slová.

POŠ-

TA

Personál pošty, nepočítajúc cenzorov, mal najčastejšie v jednotlivých oddeleniach priemerne 2 až 4 osoby. K harcerským inštruktorom vo vedúcich funkciách boli pridelené jednotky a družiny „zawiszakow“, ktoré plnili funkcie poštárov. Na týchto mladých chlapcoch — varšavských Jankoch, Frankoch, Staškoch, zapísaných v za-

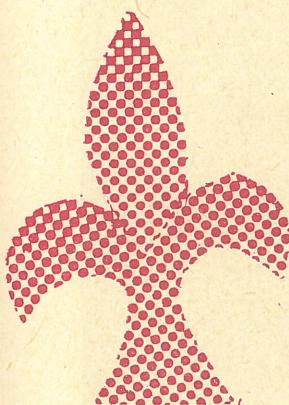
wiszackých registroch pod pseudonymami Pantera, Gigant, Banan, Szczegiel, Pączek bud' Albatros, spočívala najväčšia a najľažšia práca: dodávanie listov adresátom. Odchádzajú do svojich poštových rajónov nevedeli, či sa počas večerného nástupu stretnú na svojej stanici v doterajšom zložení. Napriek tomu, vždy okrem listov a povstaleckých novín s najnovšími správami, niesli so sebou úsmev a pohodu. Jedinou odmenou bol pocit dobre splnenej harcerskej povinnosti a vďačnosť Varšavanov, ktorí malých poštárov mali skutočne úprimne radi. Túto lásku zdôrazňovali kockou cukru strčenou do ruky, kusom suchára s marmeládou alebo hrnčekom čaju zo sušenej mrkví.

Za listy poľnej pošty sa neplatilo, ale pod schránkami boli iné schránky do ktorých vkladali dobrovoľný poplatok — knihy, časopisy a brožúry, ktoré potom putovali do nemocníc pre ranených vojakov a civilov. Za túto formu platenia na niektorých poštových úradoch dávali na zásielky peciatky „Poplatok zaplatený“ alebo „Zaplatené“.

Do 1. septembra — ako písal Robotník zo dňa 3. septembra 1944 r. — Poľná pošta „rozniesla 116 317 listov, denne priemerne 3 000 až 6 000, s najväčším množstvom dňa 13.8. — 10 000.

KRZYSZTOF KAMIL BACZYŃSKI — veľká nádej poľskej poézie, vojak Varšavského povstania. Zahynul v ruinach varšavskej radnice ako 23-ročný.

ELEGIA O... (chłopcu polskim)

Oddzielili cię, syneczkę, od snów, co jak motyl drżała,
haftowali cię, syneczkę, smutne oczy rudą krwią,
malowali krajobrazy w żółte ściegi pożog,
wyszywali wisielcami drzew płynące morze.

Wyuczyci cię, syneczkę, ziemi twojej na pamięć,
gdyś jej ścieżki powycinat żelaznymi łyżami.
Odchowali cię w ciemności, odkarmili bochnem trwógi,
przemierzyłeś po omacku najstydlisze z ludzkich dróg

I wyszedłeś, jasny synku, z czarną bronią w noc,
i poczułeś, jak się jeży w dźwięku minut-zło.
Zanim padłeś, jeszcze ziemię przeżegnałeś ręką.
Czy to była kula, synku, czy to serce pękło?

bilo sa veľa, ale ešte veľa práce je pred nami".

Územie Oravy, — podľa neho, — je príkladom pre naše časy charakteristického intenzívneho rozvoja. Ale dnes nemožno iba porovnávať dozadu, s obdobím pred vojnou, či prvými rokmi po vojne. Prečo?

— Musíme spomínať tamtie časy. Musíme poukazovať na príčiny, ktorých následkom bola bieda a zaostalosť. Ale teraz musíme predovšetkým hľádanie do budúcnosti. Tu, u nás, existujú podmienky, aby sa patrične využila zemepisná poloha oblasti. Ale zatiaľ sa tu neinvestuje do turistiky. Brech Oravskej priehradu po našej strane je prázdný a pod Babou horou je stále iba kúria Moniakovcov... Nemôžeme si dovoliť viať? Čítam, — pokračuje, — že veľké závody hľadajú atraktívne terény pre výstavbu rekreačných objektov. A u nás takýchto terénov je dosť, ležia úhorom, a čo leží úhorom, to nerodí, — končí sentenciou svoje myšlienky.

Keď konštatujem, že isté veci posudzuje kriticky a pridávam, že v tejto veci som tej istej mienky, odpovedá: Kto, keď nie my, stranici, by sme mali byť vždy citliví na

nedostatky. A dodáva: Ne-musíte sa obávať, odlišujeni kritiku a kritizovanie, ale svoju mienku v tejto veci si vždy zastanem!"

Štefan Adamčík nemal ľahkú mladosť. Možno povedať, že vôbec ju nemal. Otca, ktorého nepamatá, matka, ktorá chodievala slúžiť, umrela, keď bol šestročný. Spomína, že vtedy v Malej Lipnici bola strašná bieda, a že dnes nie všetci si vážia ľahký chlieb. Hovorí, že mládež by sme mali učiť úcte k chlebu.

— Keby mladí vedeli, že u krčmára Zajáca sa voľkedy muselo celý deň pracovať za 50 grošov a u farára Buronia za 45 grošov, keby tomu chceli uveriť... Odvtedy uplynulo veľa, veľa rokov. Zaznamenali sme neodvráiteľné, kladné premeny v Poľsku a vo svete. Úlohou mladého po-kolenia je násobenie týchto výsledkov a upevňovanie našich socialistických výdobytkov.

Končime našu „pogwarku“, lebo robota čaká a „počíta sa s každou minútou“ — ako na záver konštatoval súdruh a krajan Štefan Adamčík.

Rajón pošty to je centrum mesta a štvrti Czerniaków, do včera aj Staré mesto; ale často roznášali poštu aj do štvrti obsadených Nemcami. Schránek je 40, triediarní 8. Listy doručovali dvakrát denne. V centre mesta list doručujú už ten istý deň, keď bol podaný, na Mokotów putuje 2 až 3 dni."

S pádom jednotlivých štvrtí prestávali fungovať aj jednotlivé harcerské poštové úradky. Najdlhšie, lebo až do samotnej kapitolácie 2. októbra, pracovala pionierska pošta na Wilczej ulici, tá istá, ktorá ako prvá začala plniť svoju poštovú službu. Od 6. septembra na tej istej adrese bola aj Hlavná polná pošta a „Pasieka“. Práve tu, v smutný októbrový deň, naposledy nastúpili harcerské jednotky pred odchodom z Varšavy. V neprirodenom tíchu, ktoré zavládlo nad mestom, na dvore stáli inštruktori „Pasieki“, skupina chlapcov zo „Zoški“ a „Parasola“, ktorí sa kanálmi dostali do centra mesta, jednotky poštárov „zawiszakow“. Prečítali priezviská a pseudonymy vyznamenaných Krízom bojujúcich (Krzyż Walecznych): Topacz — Tadek Jarosz, Pączek — Witek Niwiadomski, Longin — Michał Czerwiak... Pseudonymy tých, ktorí odišli na večnú hliadku: „Lew, Jasnotek, Banan, Jacek... Tých, ktorí boli nezvestní: Kubá, Andrzej...

Padli mnohí. V septembri roku 1971 na výzvu ministra spojov Edwarda Kowalczyka sa prihlásilo iba dvadsať osôb — bývalých spojok Harcerskej polnej pošty z čias Varšavského povstania, dnes dospelých ľudí, inžinierov, magistrov, učiteľov, psychológov, ekonómov, novinárov.

Na písací stôl jedného z nich, redaktora Sväta Młodych Jerzyho Kasprzaka, koncom novembra roku 1967 prišiel neobvyklý balíček: 70 listov Harcerskej pošty, ktoré adresáti nedostali. V januári roku 1945 ich našiel pán Stanisław Giers, sadzač Grafických závodov RSW „Prasa“, za okupácie a Povstania vojak pluku Baszta. Natrafil na ne vo varšavskej štvrti Mokotów, v zrúcaninách domu na Tynieckej ulici, kde sa nachádzal poštový úrad.

Na každom liste boli poznámky napísané harcermi z mokotowskej pošty: „Terén v rukách nepriateľa“ — „Dom vypálený“ — „Adresát nezvestný... Albatros, spolu s harcermi-zawiszakmi z Varšavskej historickej komisie Zawiszky sa rozhodol, že tieto listy doručí bud' adresátom, buď odosielateľom. Akcia, o ktorej informovala tlač a rozhlas, trvala skoro rok. 58 listov doručili do cieľa. Dojatie, ktoré prežívali ľudia keď brali do rúk zažltnuté stránky písané im alebo nimi pred 25 rokmi, v dňoch hrôzy a boja, nemožno ani popisať.

Podľa knihy J. Kasprzaka „Tropami powstańczej przesyłki“, Czytelnik, 1972

Ulica Nowy Świat vo Varšave v ohni powstaleckých bojov.

Snímka zo zbierky Stanisława Kopfa.

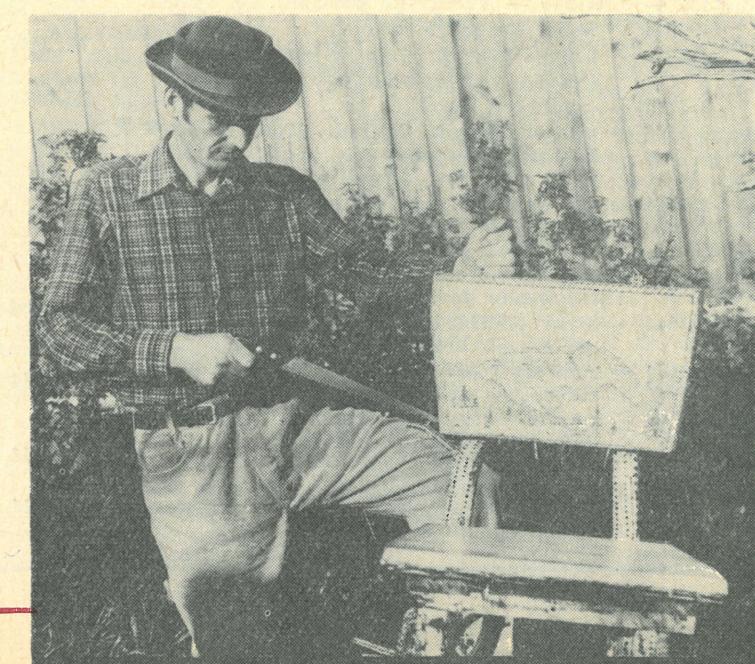
VÝSTAVA NA TRÁVE

Koľko je ešte neobjavených, samorodých talentov na Orave, alebo inde? Tých miestnych Nikiforov, ktorí tvoria iba preto, aby tvorili a nachádzajú v tom najväčšiu spokojnosť. Ľudia ich často nemôžu pochopiť, hovoria o nich, že sú čudáci a bez uznania kývajú hlavami nad výsledkami ich samorodej tvorby. Avšak mnohé príklady nasvedčujú tomu, že láska k tvorivosti, tvrdohlavosť v kladnom zmysle tohto slova, viľazia a tvorca sa dočká uznania.

V Jablonke Matonogoch na jednom gazonovstve ihneď uvidíte chalúpku stojacu v kúte záhrady a okolo nej zaujíma vo zdobený plot a iné hospodárske náradie. To je práve kráľovstvo krajanana Antonu Machaja, ktorý gazduje spolu s otcom a vo voľnom čase vyhľadáva v okolitých lesoch zaujímavo tvarované drevo a vytrháva zo zeme korene, z ktorých potom robí tak úžitkové, ako aj ozdobné náradie. Z najlepších tvorí abstrakcie i iné krásne predmety, v ktorých sa zreteľne prejavuje tvorivé nadanie. Treba totiž vopred predvídať,

Keď voľkedy Anton Machaj (na snímke) bude uznávaný ľudovým umelcom, bude iste spomínať túto prvú svojom živote výstavu na tráve. V záhrade zíšlo sa totiž pár susedov a tu ukazal nám všetkým niektoré svoje drevené „zázraky“. Bolo by dobré, keby novotargské kultúrne orgány prejavili záujem o tohto tvorenia, ktorý svojimi prirodzenými schopnosťami môže „skrášliť“ svoju oblasť.

TEXT A SNÍMKY:
M. KAŚKIEWICZ

POTŘEBUJEME INICIATIVNÍ A AKTIVNÍ PRÁCI

Krajina kolem Kucova se mění. Je to neodvratitelný proces, který ji změní docela.

Na místě, v nichž nedávno stál les, přišli lidé s dosud nevidanými v tomto okolí stroji. Staví bechovský uhlerný a energetický kombinát. Nejdříve velký povrchový hnědouhelný důl a později velkou elektrárnu.

Důl se bude postupně rozrůstat; zhruba deset let na ploše téměř 3000 hektarů a do hloubky 250 metrů. V budoucnosti pohltí také Kucov.

V oblasti vzniknou vodní nádrže, vodní stupně, umělá jezera a hlavně haldy, charakteristické pro uhlerné panve. Řečiště Widawky bude rozšířeno a přemístěno. Vyrrostou objekty pro vodní sporty.

Změny vodních poměrů na tak velké ploše ovlivní také způsob obhospodařování zemědělské půdy.

Změny nastoupí i v celém nepříliš bohatém zemědělském okrese a v Bechovatě, sídle okresních orgánů. Toto město, o němž zmínky nacházíme již před pěti sty osmdesáti lety, ne větší než je Zelov, se stane moderním střediskem nové průmyslové oblasti.

Všechny tyto otázky jsou předmětem nejrůznějších průzkumů a expertiz celé řady vědeckých ústavů a institucí. Jsou současně předmětem živého běžného zájmu obyvatel Kucova a okolních vesnic, jejichž dosavadní existencie se budou změnit nebo jejichž historie bude ukončena.

Lidé z vesnic, které přestanou existovat, se již smířili s touto skutečností. Neznamená to však, že jsou prosti starostí o budoucnost. Lehčeji to vše přijímají ti, kteří se rozhodli změnit své povolání a pracovat na dole. Složitější je to u zemědělců, kteří by chtěli jako dosud obdělávat půdu. Mnohé odpovědi na jejich dotazy nebyly dosud upřesněny. Týká se to také Kucova. Kam půjdou, zda společně, co bude s jejich hřbitovem?... atd. Jsou to složité problémy jak pro lidi, tak také pro budovatele kombinátu a oblastní úřady. Odpovědi se formulují postupně ve vzájemných diskusích, po intervencích a dle existujících možností. Velmi často o této otázce, spojených s výstavbou kombinátu, piše tisk, zvláště lodžské deníky; psali jsme o nich také my, zdá se, že jako první, a budeme se k nim ještě nejednou vracet.

Prozatím je v ještě v Kucově všedení den s obyčejnými problémy. Jeden z nich mne obzvláště zajímal. Je to práce Místní skupiny KSČS, která v poslední době výrazně ochabla.

Hodně se o tom diskutovalo s členy Místní skupiny v Kucově a Obvodního výboru v Zelově, naposled na společné pracovní poradě předsednictva ÚV KSČS a OV v Zelově (Život č. 7/74, str. 2).

Také obvodní výbor a ústřední výbor Společnosti hledaly způsob, jak pomocí a použily různé prostředky, ale jak se ukázalo — málo působivé. To též lze říci o výsledcích intervencí některých členů skupiny z Kucova v redakci. Utvořili jsme si o tom vlastní názor. Dokonce se stávalo, že tyto intervence byly v dopisech obvodu ústřednímu výboru a redakci zbývány jako „neuzásadněný donos“.

A zatím v Kucově zanikla klubovna Společnosti; přestal pracovat soubor; neexistuje hudební kroužek; myslíme si, že za této situace si okresní orgány ulehčily práci, když daly hudební nástroje jinému souboru v jiné vesnici.

Samozřejmě, nepřipisují vinu za tu to situaci pouze kucovskému výboru. Příčiny jsou různé a ne vždy závislé na tomto výboru, jako v případě vyrovnané smlouvy o nájmu místnosti, v níž byla klubovna a rezignace instruktora souboru.

K otázce souboru a jeho instruktora se ještě vrátíme. Přemýšlim však, proč celé měsíce nedokázali v Kucově najít jinou místnost pro klubovnu?...

Neučiním snad větší chybu, řeknu-li, že s touto situací příliš snadno všechny souhlasili, a přede vším sami členové skupiny. Nepřesvědčivé zní také vysvětlování, že všechny prázdné místnosti v Kucově pronajali pracovníci ze stavby dolu, protože v červnu, když zde byli zástupci ÚV, byl problém klubovny zcela hladce a úspěšně vyřešen. Snad kolem této věci bylo víc diskuse, polemiky a vysvětlování než konkrétní činu?...

Otzáka hudebního souboru je složitější. Jsou potíže s nalezením instruktora. Předseda Místní skupiny KSČS v Kucově, krajan Edmund Pospíšil nám v červnu řekl: „U nás by se soubor možná dlel udřížel, ale řeknu přímo, že všechno zlé se začalo na slavnosti 25. výročí Společnosti v Zelově. Náš soubor měl hrát dvacet minut a když již byl na scéně, během programu někdo stál oponu a přerušil vystoupení. Nevím kdo to byl. Ale pak každý říkal: byli jsme pro smích. Proč máme tedy mít soubor? Proč máme cvičit a hrát? Aby nám potom stahovali oponu? Od té doby jako by „holí nohy zpřerážel“, nic se nám nedává.“

Je to pravda. Přerušení vystoupení bylo netaktem a nepřípustné. Můžeme

jen litovat, že se tato nepříjemná věc přihodila. Jistě neposloužila práci se souborem.

Ale pravdou je také to, že se tato věc stala před několika lety a že soubor se dostalo hned na místě morálního zadostučinění. Vedení ÚV okamžitě jednalo důsledně: odprosilo členy souboru, instruktora i výbor Místní skupiny v Kucově. V přímém rozhovoru se členy souboru byla napojitá situace zlahozena. Svědčí o tom také fakt, že soubor později hrál a zúčastnil se společné zábavy. A dodatečně lze uvést, že pozdější intervence ve věci obnovení kulturní práce skupiny pocházely hlavně od členů souboru. A právě to, že tato práce chyběla, bylo příčinou pozdějších návrhů, aby Společnost zřídila v sousední Žlobnici samostatnou skupinu.

Jestliže však po letech je tato událost opět roztrášána, stojí snad za zmínu, že potíže se souborem, přesněji s jeho repertoárem, se začaly ještě před tím, co se stalo v Zelově.

Teď již také chrádl hudební kroužek. Je to velká škoda, protože to byla vskutku užitečná forma kulturní práce a stojí za to, aby se k ní v Kucově vrátili.

Vztahuje se to i na hudební soubor. Zvláště proto, že existuje určitá šance.

Repertoárové potíže kucovského souboru začaly tím, že — a zdůrazňovali to členové skupiny — stále méně byly v jejich pořadu zastoupeny české písničky a skladby. Převládaly bigbítové melodie. Kvůli tomu navštívili jednou Kucov předseda ÚV KSČS a šéfredaktor Života. Avšak trvalou nápravu toto návštěva nepřinesla.

Kromě vypočítaných negativních jevů existuje také hodnotná práce ve skupině. Já osobně do ní započítávám schopnost užitečně pracovat s mládeží.

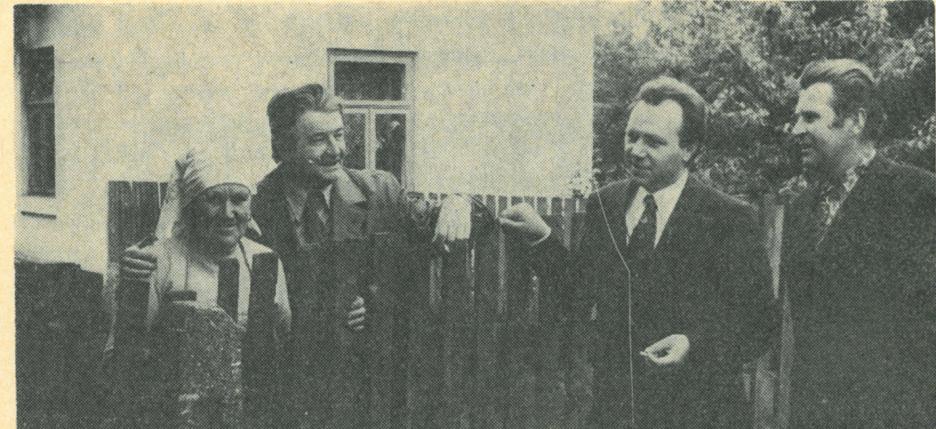
Píši o tom všem ve snaze, abych nám, členům Společnosti, názorně ukázal, jaké potíže nutno později překonávat, vyskytne-li se v práci nedbalost, chyby, pasivita a neuspokojivé vyřizování záležitostí. A také proto, že aktivní, společnou a náležitou práci ve Společnosti stále potřebujeme.

Soudím, že návštěva členů předsednictva v květnu a zvláště v červnu v Kucově dala podnět k překonání potíží. Na předsjezdové výroční a volené schůzi určitě bude sestaven konstruktivní pracovní program, který aktivizuje všechny členy kucovské skupiny. A to jim ze všeho nejvíce přejeme.

ADAM ADAMEC

V souvislosti se zprávami o složité situaci v kucovské MS KSČS, jež dostávala redakce, našli Kucov v květnu t.r. tajemník ÚV a šéfredaktor Života. Společně se členy MS určili plán, jak překonat potíže. Byl později členy MS prohlouben a projednán na zasedání předsednictva ÚV a OV v Zelově dne 9. června t.r. Na druhý den členové předsednictva ÚV KSČS: Jan Molitoris, A. Andrašák, V. Hess a A. Chalupec přijeli do Kucova, aby záležitosti ve skupině uvedli na novou správou cestu. O tom, jak se budou dále vyvíjet, rozhodnou již členové skupiny na své výroční volební schůzi, která se bude konat dne 8. září t.r. Na snímku: krajanka Pospíšilová hovoří s výše uvedenými členy předsednictva ÚV KSČS.

Snímek A. Chalupec

ÚDĚLÁLKOVÉ UDÁLOSTI

SRPEN – AUGUST

- 1.8. – 2.10.1944 — Varšavské povstání, 30. výročí,
- 1. 1944 — SSSR uznal PKWN,
- 2. 1944 — Lidová armáda (AL) se rozhodla zúčastnit se Varšavského povstání,
- 2. 1944 — osvobozen Řešov,
- 3. 1924 — zemřel Joseph Conrad (Teodor Józef Konrad Korzeniowski), anglický spisovatel polského původu (nar. 3.12.1857),
- 4. 1944 — ve Varšavském povstání padl Krzysztof Kamil Baczyński, polský básník (nar. 21.1.1921),
- 5. 1864 — zahynul Romuald Traugutt, diktátor lednového povstání 1863 (nar. 16.1.1826),
- 5. 1944 — bitva oddílu AL, AK a BCh s hitlerovci u Skalbmierze,
- 5. 1964 — zemřela Maria Razusová-Martaková, slovenská spisovatelka (nar. 28.6.1905),
- 7. 1964 — zemřel Aleksander Zawadzki, funkcionář dělnického hnutí, předseda státní rady PLR (nar. 16.12.1899),
- 9.–12. 1944 — 1. armáda Polského vojska se zúčastnila obrany warecko-magnuszewského cípu,

- 9.–16. 1944 — bitva 1. obrněného praporu Hrdinů Westerplatte u Studzianek,
- 12. 1854 — narodil se Ignát Herrmann, český spisovatel (zem. 8.7.1935),
- 15. 1944 — prvé zasedání KRN v osvobozeném Lublinu,
- 18. 1919 — I. slezské povstání,
- 18. 1944 — v Buchenwaldu zahynul Ernst Thälmann, funkcionář KS Německa (nar. 16.4.1886),
- 19. 1944 — v Paříži vypuklo povstání proti nacistickým okupantům ukončené osvobozením Paříže 25.8.1944,
- 20. 1944 — počátek formování 2. armády Polského vojska,
- 20. 1944 — zahájena výstavba Nowé Huty u Krakova,
- 21. 1944 — ukázaly se první bankovky vydané v Polsku lidovou mocí,
- 21. 1944 — v Sklabiné u Martina vyvěsil NV čs. prapor a jako první obec na slovenském území vyhlásil Československou republiku. Téhož dne partyzáni Veličkovy brigády (první organizační skupina byla shozena na Slovensko nad vesnicí Liptovská Osada 25.7.1944) obsadili Sklabinou a Sklabinský Podzámok,
- 22. 1584 — zemřel Jan Kochanowski, největší básník polské renesance, humanista (nar. r. 1530),
- 22. 1944 — zahynul Lucjan Szenwald, básník, důstojník 1. armády Polského vojska (nar. 13.3.1909),
- 23. 1944 — bitva polského lidového letectva u Warky — Den polského letectva,
- 23. 1944 — lidové ozbrojené povstání v Rumunsku proti fašistické vládě, státní svátek RSR,

- 25. 1749 — zemřel Matej Bel, velký slovenský historik, geograf a etnograf, autor gramatických a vlastivědných děl (nar. 24.3.1684),
- 26. 1944 — zahynuli členové varšavského štábů Lidové armády,
- 27. 1844 — v Liptovském Mikuláši byl založen Tatrin, spolek pro slovenskou osvětu,
- 27. 1909 — zemřel František Janeček, český hudební skladatel (nar. 22.1.1837),
- 27. 1944 — vojáci dolonokubínské posádky se přidali k partyzánum; v Ružomberku partyzáni vysvobodili politické vězňy,
- 28. 1944 — z největšího koncentračního tábora na Slovensku v Novákách za účasti ilegální KSS bylo uvolněno 1589 vězňů. V Martině partyzáni a vojáci martinské posádky zlikvidovali německou vojenskou misi gen. Otta, která se vracela z Rumunska v doprovodu příslušníků SS,
- 29. 1934 — zemřel Martin Braxatoris-Sládkovič, slovenský básník (nar. 2.5.1863),
- 29. 1944 — Vojenské ústředí Povstání ve smyslu dohody se SNR ve 20.00 rozkázalo postavit se na odpor německým okupačním vojskům a všude začít povstání. Sídlem SNP se stala Banská Bystrica, do níž Jegorova partyzánská brigáda vkráčila v noci z 29. na 30. srpna po dohodě s banskobystrickým vedením KSS,
- 30. 1944 — v 11.00 hodin se poprvé ozval banskobystrický rozhlas a začal vysílat povstalecký program jako „Slobodný slovenský vysielač“; vyhlásil prohlášení o obnovení Československé republiky. Na jeho vlnách se ozvaly revoluční verše Mor ho! slovenského národního básníka Samo Chalupka, které se staly symbolickým heslem Slovenského národního povstání,

Dnes cestujeme často a to autobusy, které nás dovezou téměř do každé zapadlé výšky, auty, vlakem a letadly. Svět se stal malým. Cesta z Polska do Československa dnes již není výpravou, nýbrž zcela všední věcí a může ji podniknout každý, kdo chce navštívit např. příbuzné nebo uvidět zlatou Prahu. Stejně tak mohou přijet Češi a Slováci do Polska. Formality jsou prosté, stačí vložka do občanského průkazu nebo turistická propusťka vydaná obecním úřadem nebo okrskem Občanské milice.

Spousta lidí tedy cestuje do ciziny. Avšak v Kucově žijí Češi, kteří z různých příčin nikdy nebyli v Československu. Týká se to mládeže a některých starých lidí. Výpravní o krásach Československa poslouchají jako pochádku. Se zájmem, ale pozoruji, že i s odstupem. Nelze se divit, vždyž žijí v Polsku, děti se učí v polské škole a česky hovoří vlastně jen doma nebo setkají-li se jinými českými dětmi. Protože čeština slyší pouze ve svém bydlišti, zdá se jim, že je to jazyk z kacionálů, dnes snad již zastaralý. Tím spíše, že stále pocítujeme nedostatek českých knih; i pohádek, napsaných soudobým jazykem, máme málo.

Myslím, že by stalo za to ukázat naši mládeži zemi jejich předků, „starou vlast“, její kulturu, literaturu, každodenní život jejich obyvatelů. Rozšířilo by to obzory naší mládeže, vnímavé a mající před sebou celý život. (V červenci se uskutečnil zájezd do ČSSR dětí z Kucova a Zelova, celkem asi 28 dětí. Red.)

Velmi dobře, že se o těchto věcech hovoří na ÚV naší Společnosti a také v Československém zahraničním ústavu.

Jde mi o to, aby se uskutečnily dobré organizované zájezdy kucovské mládeže a dětí do ČSSR. V meziválečném období se to podařilo pouze jednou. Mládež by nasbírala trochu nových dojmů

CESTOVÁNÍ VZDĚLÁVÁ

a uvědomila by si to nejdůležitější — že může být hrada na zemi, z níž vyšli její dědové.

Když již hovořím o cestování, snad bude čtenáře zajímat popis cesty Čecha do Polska, do Varšavy, který byl uveřejněn v měsíčníku Českomoravská Jednota (máj, 1900).

Autor podepsaný H.T. píše: „... Dne 5. ledna t.r. vydal jsem se se svým synem za příčinou jeho sňatku do Varšavy. Byla tuhá zima, ale ve vagónu železničního vlaku byl dobrý úkryt. Na ruské hraniční byla prohlídka vlaku — všecko rádně, ale hládce se vykonalo. Potom jeli jsme planinou široce se rozprostírající, na které samá pole byla a jen sporá lesíky a osady cestovatelé se objevovaly. Vpravdě, ne bez příčiny sluje toto země Polsko a obyvatelé Poláci, Polané. Všetko pak bylo sněhem pokryto, aniž kde vidět člověka nebo vozovu, toliko na stanicích hemžili se lidé. Večer dne 6. ledna přijeli jsme do hlavního města Království Polského.“

Dále se autor zmíňuje o organizaci evang. reformované církve: „Filiální sbor se nalézá v Girardově (Žyrardově, pozn. red.), kde patří většina Čechů. Český sbor je také v Zelově nedaleko Čenstochovy.“ O Kucově se nic nedovíděl. V Žarové již nikdo český nemluví. Dále čteme: „Varšava činí dojem velkoměstský, čítá nyní asi 520.000 lidí. Židů je velké množství, ale mezi nimi také mnoho chudých. Škol obecných pro chlapce

jest 47, dílem jednotřídních, dílem víceřídních. Pro děvčata je 28 obecných škol. Mimo školy remeslnické a reálky je zde 7 gymnasií pro mužskou a 4 pro ženskou mládež. Hřbitovů jest 15. Podíval jsem se též do některých knihoven. Do universitní jsem nemohl; příčinou ruských vánocních svátků byla zavřena. Knihovna hraběte Zamojského jest nádherně zariadená ve velkém paláci. Má množství drahocenných spisu. Sháněl jsem se po českých knihách a nalezl jsem psaný exemplář Šamotulského kanoniku Jednoty českobratrské z roku 1561. Má tento nápis: Písnička Božských koupotění všechných milujících i národ i jazyk český. Na druhé straně titulního listu jest erb majitele zámku Šamotulského, hraběte z Gor-

ky. Ještě jsem šel do knihovny hraběte Krašinského, však ze starší doby českého písemnictví nic jsem nenašel než zápis českého šlechtice do pamětníku Mikuláše hraběte z Ostroroga z r. 1584. Zápis ten na památku učinil hraběti český šlechtic, tehdy v Altoru studovavši: Václav Vchynský de Vchynic (z rodu nynějších hrabat Kinských, kteří tehdy Vchynští se psali) z 24. ledna 1584.

Dne 15. ledna jsem se rozloučil s milými přáteli Varšavskými a ve zdraví dne 16. ledna domů se zase vrátil.“

Dojmy neznámého otce, který syna ženil až v daleké, na tehdejší dobu Varšavě, jsou doplněny popisem svatebního obradu, který byl

zřejmě zcela jiný než v Čechách. Nás může ještě zajímat následující zpráva: „Mladé sezdával farář Bedřich Jelen, bratr Poděbradského pana faráře.“

O faráři Jelenovi jsem slyšel, že přijel do Varšavy a pracoval zde na prosbu představených tehdejší evangelické reformované církve, naučil se dobrě mluvit polsky, v letech 1890—1901 byl administrátorem farnosti v Kucově a za jeho úřadování byl zde postaven kostel. Určitou do-

bu působil jako superintendent. V období mezi válkami působil nejdříve ve Varšavě, potom až do roku 1942 v Lodži. Jeho syn Jerzy Jelen byl zatčen gestapem a zavražděn v jednom z koncentračních táborů. Sem tam přijížděval do Kucova, napsled v červenci roku 1939.

Začal jsem dětmi a koncem vzpomínkami neznámého Čecha, který v roce 1900 musel podniknout cestu do Varšavy, protože se jeho syn ženil s Polkou. Ale těch deset dní, přesnéji osm, odpočítáme-li dva dny na cestu, strávil užitečně. Mnoho se dověděl, hodně uviděl. Zajímal se o knihovny, hledal památky českého písemnictví.

Ještě dnes by se v našich obyčejných vesnických kučovských domech našly také takové vzácné památky.

Ale to je již pouhá digresce na závěr.

N.

Prišlo nové číslo Života. Predseda OV KSČaS na Orave A. Biel a F. Ďurčák z Hornej Zubrice čítajú predovšetkým správy zo svojej oblasti.

Snímka: M. Kaškiewicz

ČATA 535

VARŠAVSKÉ POVSTANIE

(pokračovanie zo 4. str.)

Hlboký antifašismus, vlastenectvo a lásku k slobode, které boli vedúcim ideou Slovenského národného výboru v Poľsku, umožnili aktívne zapojiť prevažujúcu, vtedy pomerne početnú, slovenskú kolóniu v Poľsku do protifašistického odboja a založiť začiatkom roku 1943 spomínanú časť Slovákov. Významným vkladom do ilegálneho protifašistického odboja SNV bolo aj vydávanie vlastného tlačového periodika. Nad Tatrou sa blýska a letákov rozširovaných medzi slovenským a českým obyvateľstvom v Poľsku, ako aj pašovaných na Slovensko. Vyzývali do boja s hitlerovskými okupantmi a s vládnucím režimom na Slovensku, proti rozbitiu Československej republiky. Hovorili o nutnosti upevňovať zväzky československo-poľského priateľstva a organizovať spoločný, neústupný osloboditelský boj s fašistickým nepriateľom.

Čata Slovákov, ktorej hlavnou organizátorou silou bol Slovenský národný výbor, bola takticky podriadená veleniu Krajinskej armády, avšak zachovala si plnú politickú samostatnosť a vlastné národné farby.

Pred Varšavským povstaniem, v polovici r. 1944, ked' čata Slovákov bola začlenená medzi jednotky 2. rajónu I. obvodu, dostala rozoznávacie číslo 535, ktoré spolu s iniciálkami „WP“ a poľským štátnym znakom boli vytlačené na trojfarebných, bielo-modro-červených páskach príslušníkov čat.

Počas bojov v povstani čata dostala svoju vlastnú zástavu, na jednej strane trojfarebnú s dvojkrižom a na opačnej bieločervenú s poľským štátnym znakom. Jedna zo zachovalých páskov (snímka na str. 4), časť originálnych dokumentov a zástava čaty sú v zbierkach Historického múzea hl. m. Varšavy. Iná časť dokumentov SNV

sa nachádza aj v Múzeu poľskej armády vo Varšave.

V období od sformovania čaty r. 1943 do júla 1944 jej príslušníci absolvovali bojový výcvik, sanitárne kurzy, robili záškodnícke akcie, konali odporúčacie služby, pracovali v ilegálnych tlačiarňach, prepravovali zbrane a municiu, rozširovali ilegálnu tlač a leták.

Príslušníkmi čaty boli dobrovoľníci zo slovenského obyvateľstva vo Varšave, ako aj Poliaci a Česi.

Počas povstania, rozhodnutím velenia AK, čata Slovákov bola početne rozšírená dobrovoľníkmi iných národností, ktorí sa za rôznych okolností, niekedy po dramatických zážitkoch v hitlerovských táborech ocitli na povstaleckom území. Preto aj v čate boli: Gružinci, Armeňi, Azerbajdzančí, Ukrajinci a Maďari.

Čata Slovákov, súhlasne s rozkazom o. z. 1. júla 1944 — (original v zbierkach Historického múzea Varšavy), bola rozdelená na tri oddiely, ktorých veliteľmi boli: Adam Chalupec, Zbigniew Jakubowski a Reflektor — Wacław Matuszewsky. Oddiel tvorili tri sekcie, výkonná skupina a skupina sanitárok. S čatou spolupracovali informátori a vojenskí poradcovia.

Plány SNV neboli plne zrealizované. Vypuknutie povstania zastihlo čatu nezoskúpenú, v rôznych častiach Varšavy.

Ako je známe z uverejnených historických prameňov a z iných publikácií, rozkaz Hlavného veliteľstva Krajinskej armády z 31. júla večer — o pohotovosti a začatí povstania 1. augusta 1944 o 17,00 hod. — sa nedostal načas k mnohým povstalcom, najmä k oddielom nachádzajúcim sa ďalej od stredu mesta.

Generál Jerzy Kirchmayer takto o tom píše: „Od vydania rozkazu hlavným veliteľom (18,00. hod) a vyhotovením tohto rozkazu veliteľom obvodu uplynula 1 hodina, čiže toľko, koľko treba na prekonanie cesty z Panskej ulice do štáb obvodu na Filtrovej ulici č. 68 (ulice v strede Varšavy — pozn. Život) a na napísanie rozkazu. Šírovanie trvalo ešte istý čas a tak sa nestihlo rozoslať rozkaz pred poličajnou hodinou (20,00 hod). Urobilo sa to až nasledujúceho dňa a to od 7. hod., pretože na túto hodinu boli už skôr objednané spojky. Preto nečudo, že v podmienkach, keď na všetky prípravy ostalo iba 10 hodín, keď veliteľ obvodov obdržal rozkaz o pohotovosti okolo 8. hodiny, velitelia rajónov ok. 10. hod., velitelia bojových zoskupení ok. 12. hod., čatok ok. 14. hod., predmestského rajónu ok. 16. hod a neskôr, zavrádol všeobecne horúčkový zhon. Tak neskoro informovaný povstalec sa snažil dostať na určené miesto bez zachovania nezbytnej opatrnosti. A tak ulice sa začali robiť náhlásimi sa zovšadial mladými ľuďmi...“ (Powstanie Warszawskie, str. 168, Wyd. Książka i Wiedza).

V takejto situácii sa ocitla aj značná časť čaty 535 a nemohla sa načas dostať na určené miesto. Preto iba časť čaty zatíčila na stanovený cieľ — Belwedér. Veliteľ spolu s časťou čaty sa dostať do akcie na Mokotové a Czerniakowé, Robert Marek a iní Slováci bojovali v strede mesta, Reflektor so svojou skupinou sa pripojil k oddielom útočiacim na univerzitu... (zo spomienok M. Iringha: Za Wolność i Lud č. 39 z 23.IX.1972, str. 10).

Takto bolo aj s oddielom ppor. A. Chalupeca, sústredeným na dvoch miestach po pravej strane Visly: na vzdialenosť od stredu mesta Grochów, boli v poľských vojenských jednotkách, bojovali na Dukle, v slovenskom povstani a na Talianskom fronte. Často o tom píseme. Naposledy zbierame dokumentáciu týkajúcu sa účastníkov tohto boja. Domnievame sa však, že spracovaním dejín ich boja by sa mal taktiež zaoberať ZBoWiD. K pomoci, s ktorou sa v tejto veci prihlásila KSČaS, sa pripoji aj naša redakcia.

prechod na druhú stranu Visly bol už odrezaný nemeckou tankovou diviziou sústredenou pri vchode na most, pozdĺž aleje Washingtona. V ľavobrežnej časti Varšavy už vypuklo povstanie. Oddiel, ostrieľaný nemeckou diviziou, cúvol na Pragu, odkiaľ po ďalších pokusoch prejšiel na druhú stranu Visly, sa stiahol na Grochów (ul. Zamieniecka 92). Po nadviazaní spojenia s povstaleckým veliteľstvom na Pragu, oddiel sa zapojil do diverzných akcií, ktoré boli tunu organizované.

Dejiny Slovenského národného výboru a jeho bojové jednotky čakajú podnes na spracovanie. V povojsnovom období, v rôznych publikáciach sa často nadväzovalo aj na túto temu. Boli uverejnené články, spomienky, bud informačné noticky. Sú však fragmentické, povrchné, niekedy skomolené a dokonca príliš subjektívne.

Dnes, po tridsiatich rokoch, čas súří. Pokiaľ žijú priami účastníci tohto hnutia, bolo by treba rekonštruovať jeho plné dejiny, zozbierať dokumentáciu, označiť bojiská. Najkompetentnejšia je tu organizácia ZBoWiD, ktorej vrchným orgánom adresujeme tento postulát.

* * *

Na svoje plné spracovanie čaká aj účasť Slovákov zo Spiša a Oravy v protifašistickom odboji, lublinská skupina Čechov, ako aj iné skupiny pôsobiace v odboji, ktoré niesli pomoc väzňom hitlerovských tábora a bojovali s hitlerovským okupantom. Slováci z Oravy a zo Spiša, hnaní fašistickým režimom, nechceli bojovať na strane fašistov proti Sovietskemu zväzu. Obracali svoje zbrane proti nemeckým a slovenským fašistom. Prechádzali k partizánskym jednotkám, vstupovali do armády gen. L. Svobodu, do 2. čs. paradesantnej brigády, boli v poľských vojenských jednotkách, bojovali na Dukle, v slovenskom povstani a na Talianskom fronte. Často o tom píseme. Naposledy zbierame dokumentáciu týkajúcu sa účastníkov tohto boja. Domnievame sa však, že spracovaním dejín ich boja by sa mal taktiež zaoberať ZBoWiD. K pomoci, s ktorou sa v tejto veci prihlásila KSČaS, sa pripoji aj naša redakcia.

ADAM CHALUPEC

SLOBODA SA RODILA V BOJI

(POKRAČOVANIE ZO STR. 3)

Partizánske a vojenské jednotky, ktoré robili záskodnícke akcie na dôležitých komunikačných spojoch, prepadávali nemecké kolóny a ničili nepriateľa pri každej vhodnej príležitosti, mali spoločného spojenca — ľud. On ich pomáhal zásobovať potravinami, biežnou, odevom, pomáhal ziskávať cenné informácie o prípravovaných trestných výpravach esesákov a príslušníkov POHG, zachraňoval ranených a podľa svojich možností podporovať hmotne účastníkov odboja.

Vo svojej nenávisti voči všetkému pokrovovému vtedajšia vládnúca klika neváhala siahnuť ani k teroristickým metódam. Následok: masové vykynúvanie bezbranného obyvateľstva, hromadné hroby.

Stovky zavraždených vlastencov, desiatky vypálených a zničených obcí podozrivých z podpory a spolupráce s partizánmi — to je smutná bilancia fašistickej vlády na Slovensku v čase po 28. októbri 1944.

Pri zverstvách, ktoré páchali esesáci a gestapo, asistovali aj domáci zrádečia a predovšetkým pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy. Keď Červená armáda vstúpila na územie Slovenska, gardisti pomáhali pri násilnej evakuácii obyvateľstva, tovární, podnikov, závodov a hospodárskych zvierat, pomáhali nepriateľovi zbedačovať slovenskú krajinu.

Vďaka aktívnomu odporu obyvateľstva a pohotovým zásahom protifašistickej odboja, riadeného komunistickou stranou, neboli straty na životech a národnom hospodárstve ešte cieľnejšie.

Silou, ktorá zdelenovala všetkých bojovníkov proti fašistickej vláde na Slovensku, bola komunistická strana. Ona dokázala najmä na začiatku roku 1944, aktivizovať protifašistické skupiny na celom území slovenského štátu. Obetavá práca ilegálnych straničkých organizácií bola jednou z hlavných podmienok, ktoré vytvorili priaznivú situáciu pre ozbrojené povstanie slovenského ľudu. Miestne organizácie komunistickej strany a nimi riadené ilegálne revolučné národné výbory zapojovali do protifašistického boja široké masy slovenského národa. Udržiavalo spojenie s partizánskymi štábmi a robilo revolučnú agitáciu medzi obyvateľstvom. Postupne posilňovali svoju činnosť a stávali sa čím ďalej, tým viacej organizátormi všeľudového boja proti vládnucemu režimu.

Partizánska vojna bola jednou z hlavných foriem protifašistického hnutia, ktoré sa orientovalo na celonárodné ozbrojené povstanie. Vďaka aktívnej činnosti straničkých organizácií a ilegálnych národných výborov boli partizánske jednotky nepretržite dopĺňané dobrovoľníkmi. Podhorské oblasti sa stali hlavnou základňou pre rozšírenie partizánskych oddielov. Tým, že sa do organizácie povstania zapojila armáda a ostatné zložky štátneho aparátu, národnoslobodzovacie hnutie bolo podstatne posilnené. Stovky a tisícky robotníkov, roľníkov a inteligencie vstupovali na výzvu SNP do povstaleckej armády a k partizánom, aby splnili svoju občiansku povinnosť.

Na oslobodenom území rozhodujúcu úlohu zohrali národné výbory, ktoré spravidla usmerňovali a viedli miestne organizácie KSS a ostatné zložky národného frontu. Národné výbory preberali moc do svojich rúk, zabezpečovali priebeh mobilizácie, organizovali práce na obranných zariadeniach, starali sa o zásobovanie armády a partizánov, zabezpečovali poriadkovú službu, prevádzku fabrik, prácu na poli atď.

Po páde Banskej Bystrice straničné organizácie a národné výbory prešli do ilegality a národnoslobodzovací boj pokračoval ďalej až do oslobodenia Slovenska Červenou armádou.

V celom priebehu povstania na Slovensku sa močne rovinuli prvky mezinárodnej solidarity a protifašistickej internacionalizmu. Povstalecké Slovensko poskytlo príležitosť na boj proti fašizmu aj tisícom cudzích príslušníkov, aby po boku slovenského ľudu bojovali aj za slobodu svojich fa-

szimom zotročených národov. Tým Slovenské národné povstanie preráslo domáce hranice a stalo sa pozoruhodnou udalosťou na fronte európskej protifašistickej rezistencie.

Sovietski ľudia, českí vlastenci, Francúzi, Bulhari, Poliaci, Juhoslovia, Rumuni, ale aj Maďari, Nemci a ďalší sa ocitli na Slovensku za najzraniteľnejších okolností, napr. po útekoch zo zajateckých, pracovných a koncentračných táborov, z fašistických väzení, alebo prešli cez protektorátne, poľské alebo maďarské hranice, dostali sa na Slovensko ako desanti a inou cestou. Všetci tito utvorili národnostne pestrý obraz protifašistických bojovníkov povstania. Medzi nimi neexistovali priehrady nacionálnej odlišnosti, ale zväzky bojového priateľstva, upevneného medzinárodnou solidaritou v boji.

Slovenské národné povstanie je súčasťou historického činu, ale svojim myšlienkovým a revolučným odkazom stále živo pôsobí na terajšie a akiste bude aj na ďalšie generácie.

V povstaleckom boji išlo o zápas za národnú a sociálnu slobodu slovenského a českého národa, za utvorenie novej Československej republiky, ktorá sa vybudovala na spravodlivých základoch — v povstani išlo o medzinárodnú orientáciu Československa na Sovietsky zväz. Bol to však boj i za utvorenie demokratických foriem života pre všetky tie národy, ktoré boli utláčané fašizmom. Lebo tak, ako bol pre národy spoločným nepriateľom fašizmus, spoločne boli aj ciele, ktoré bolo treba vybojovať, bez ohľadu na to, či sa tento boj odohrával na Slovensku alebo v inej časti Európy alebo sveta.

Povstaniom sa slovenský ľud vo svojej drtivej väčsine zásadne a energicky dištancoval od hitlerovského a tučkovského fašizmu a prihlásil sa k myšlienkom demokracie, pokroku a slobody. Na povstaleckom území zvrhol a odstraňoval fašistický režim a revolučnou cestou začal budovať nové, Rudovedomokratické zriadenie, ktorého najcharakteristickejším znakom boli mocenské orgány ľudu — revolučné národné výbory.

Legalizovanie komunistickej strany a ďalších pokrokových organizácií — najmä revolučného odborového hnutia — tvorí ďalšiu výraznú politickú črtu povstaleckého obdobia.

Povstaniom slovenský národ odvrhol buržoázny reakčný etnický čechoslovákovizmus, ktorý ho nechcel uznať za národ a dal jednoznačne najavo, že si nárokuje atributy národa samobytného, plne svojprávneho, a že len takto sa chce zúčastňovať ďalšieho politického života.

Povstaniom sa slovenský človek predstavil pred tvár pokrokovej Európy ako činiteľ schopný nielen revolučného slova, ale aj revolučného činu, získal si uznanie a morálno-politický kredit aj do budúcnosti.

Významná je aj morálno-politická stránka povstania a jej pôsobenie na formovanie charakterov ľudu. V dňoch povstania sa ľudia vzdávali osobných záujmov a pohodlia, drobných starostí, a sústreďovali sa na veci dôležitejšie a spoločensky prvoradé: na otázkou boja, na začínajúce revolučné premeny, na udržanie slobodného územia a jeho demokratického režimu.

Slovenské národné povstanie je tým základom, na ktorom sa začala realizovať moc ľudu. Je revolučným východiskom politických a spoločenských zmien, od ktorých viedla ďalej cesta k Februáru 1948 a k socialistickému budovaniu. Preto ideový, revolučný odkaz Slovenského národného povstania je pre Slovákov a Čechov taký vzácny, patrí medzi ich najvyššie hodnoty.

V tomto odkaze dominuje na prvom mieste morálny príkaz: Rozvíjať a upevňovať socialistickú spoločnosť, pevné začlenenie Československa do spoločenstva socialistických krajín na cele so Sovietskym zväzom a za tento cieľ tak sa angažovať, ako do dokázali pred tridsiatimi rokmi v boji proti fašizmu účastníci Slovenského národného povstania.

So skál a úvalov

Ozvaly sa hlasy

Podte k nám podte k nám

Do hôr

Do skál

Postaviť hrádzu temným silám zeme

Pomstiť osudy zatratených ľudí

Rozbijať hradby otroctiev

Strieľať o slobode

O novom

Krásnom

Tichu...

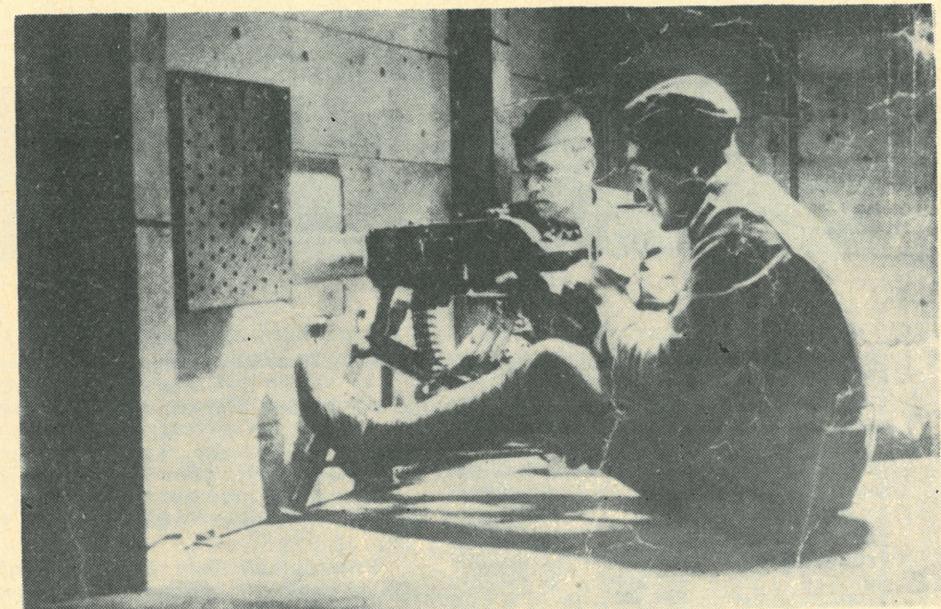
Vladimír Reisel: Povstanie (úryvok)

L'UDIA OD ZVOLENSKÝCH P

V slávnej histórii Slovenského národného povstania patrí mesto Zvolen medzi tie, ktoré v srdci povstania tvorili „strategický trojuholník“. Vieme, že to bola Banská Bystrica, Martin a Zvolen. Podiel občanov Zvolena na príprave bojov bol značný. Začalo sa to vlastne už roku 1942, kedy vznikol ilegálny národný výbor. V októbri 1943 aj ilegálny okresný národný výbor. Činnosť oboch týchto inštitúcií sa prejavila pri organizovaní a vedení partizánskeho hnutia, iná skupina zasa organizovala ilegálne národné výbory. Taktôž vznikol roku 1943 v neďalekých horách aj prvý partizánsky oddiel.

Ked hovoríme o Slovenskom národnom povstani vo Zvolene a jeho okolí nemôžeme obísť podiel zvolenských železničiarov v boji za slobodu. Svoju významnú úlohu mohli zohrať preto, že medzi zvolenskými železničiarmi pôsobila komunistická buňka, ktorá pracovala v ilegalite. No a keď už situácia dozrela natoľko, že povstanie potrebovalo aj ich konkretného prácu, zvolenskí železničiai pracovali v noci, aby zhotovili v dieľnach Slovenského národného povstania tri pancierové vlaky. Podobne ako zvolenskí železničiai sa kladne k povstaniu postavili aj zvolenskí autodielne, ktoré prerobili niektoré nákladné autá na pancierové vozy, ktoré slúžili partizánom.

Major Laco počas SNP (vľavo) pri guľomete pancierového vlaku.

PARTIZÁNSKA MAMA

(POKRAČOVANIE ZO STR. 1)

— Veľmi často sem prichádzajú lakonické správy: kde, čo a ako treba urobiť, zariadiť, pripraviť.

— Niekedy zasa objednávka na toľko a toľko stravy, lebo v noci pride toľko a toľko ľudí, taká alebo onaká skupina partizánov.

— Raz celý večer čakala na Francúzov s pripraveným jedlom. Prišli až nad ránom, vypili si trochu koňaku a zasa odišli.

— Keď sme už pri tých Francúzoch — podotkné akoby na okraj mama Obozová — práve tu vznikla aj moja prezývka — mama partizánov.

— Vo francúzskom štábe pracoval mladý slovenský chlapec Štefan Gronský. Zastavil sa spolu s partizánmi na mňa pred odchodom do hôr. Bolo mi ho ľuto. Hovorím mu:

— Počúvaj, synček, vieš ty, že odtiaľto sa ide do hôr? Vydržíš to? Nemal by si ísť radšej k mame?

— Nemám sa kde vrátiť — ed Matku mi zavraždili Nemci a vás volať mamou. A tak vzia partizánov...

Tu, v tomto dome sa dnes organizuje hasičská národná stretnutie vojaci rôznych štátov,

A nedaleko tohto domu mám Samčíkom vyvesili červenú významnú vlajku, čím vlastne začal fungovať aj celkom oficiálne aj

Potom bola už obec neustále obnovovaná do hôr okrem husí. Ale nechala na seba dlho čakať.

Sklabinčania dezorientovali slovenského štátu sa vracajúcim meckej hliadkym s partizánmi do Turčianskeho Sv. Martina.

Na stole, pri ktorom bolici listina. Bol v nej ortiel nadef

NA ŽELEZNICNEJ STANICI

S nadporučíkom Tökolem sme sa dostali na železničnú stanici vo Zvolene, kde v dielňach robili prvý pancierový vlak. Zakrátko bol hotový. 10. septembra sa osobne prišiel naň pozrieť aj povstalecký generál Golian. No chodili tam aj iní generáli a vysokí dôstojníci a my sme si s nimi vždy tak úprimne a otvorené pohovorili.

Iste viete, že zvolenskí železničari urobili tri pancierové vlaky. Prvý bol Štefaník, druhý Hurban a tretí Masaryk. Ja som bojoval na Štefaníkovi. Vlaku velil kapitán Adam, ktorý bol dôstojníkom z povolania a aj po skončení vojny ostal vo vojenských službách. Iste vám nemusím pripomínať, že práce na pancieriach išli veľmi dobre, veď robotníci vo Zvolene na nich pracovali vo dne v noci.

NÁŠ PANCIERNIK

Panciernik, v ktorom som bojoval, pozošťoval z vozňa tykadlového, delového, z dvoch tankových vozov, lokomotív a guľometného vozna. Prvýkrát zasiahol do boja pri Starej Kremničke. Keď sa táto naša obluda vyrútila náhle z tunela a začala páliť, Nemci boli z toho poriadne vystrašení. Dovtedy totiž o vlaku nič nevedeli. No, ale potom sme sa stali už častým terčom nemeckých lietadiel, ktoré nás chceli zneškodniť.

Na železničnej stanici v Dúbrave nám rozobili predskudnutý tykadlový vozeň. Do zlej situácie sa vlak dostal vtedy, keď sa nepriateľským lietadlám podarilo rozbiť železničnú trať. Raz sa tak stalo na krupejkej trati, ale železničari s nasadením vlastných životov trať opravili a vlak sa mohol vrátiť do Zvolena. Ku koncu Slovenského národného povstania pôsobil pancierový vlak Štefaník na lučenskej trati.

PRED ÚSTUPOM DO HÔR

Rozpad súvislého frontu zastihol náš pancierový vlak v Ulmanke — terajšej Ulanke. Potom došla správa, že už padla Banská Bystrica a Nemci postupujú zo všetkých strán. Nikto z nás nepripustil myšlienku dať sa zajasť. Napokon prišiel rozkaz všetko vo vlaku zničiť. A tak sme museli s ľahkým srdcom spustošíť náš vlak, ktorý bol takmer dva mesiace našim domovom i bojiskom. S týmto pancierovým priateľom sme bojovali a vízali na kremnickej, krupinskej a lučeneckej trati v desiatkach úspešných bojov. Ja som zneškodnil guľomet, spolubojovníci delo a stroj. Municiu sme pohádzali do potoka. Do jedného — a bolo nás vyše 50 — sme potom odišli do hôr.

PO ROKOCH

Od Slovenského národného povstania uplynulo už tridsať rokov. Major Laco si však vždy najde čas na to, aby sa do končín kde bojoval počas povstania vrátil. Prezrie si guľometný vozeň z pancierového vlaku, ktorý je súčasťou Pamätníka SNP v Banskej Bystrici, ale zajde si aj do Zvolena, kde pred hľavnou železničnou stanicou stojí ako pamätná k pamätníku jeden tankový vozeň.

Zvolen vyrástol do krásy i do veľkosti. Denne prichádza do neho za prácou i za rekreáciu tisícky návštěvníkov. A tí, ktorí prídu do tohto mesta povstania vlastkom, neodidu bez toho, aby si nespomnuli na udalosti spred tridsiatich rokov. Pripomína im to nielen ten vozeň, ktorý návštěvnici ozdobujú často červenými kvetmi, ale aj dnešný mohutný rozkvet tohto stredoslovenského mesta.

Dr. MILAN PIOVARČI

— povedal tak odvážne. — ale ak dovolíte, budem nika prezývka — „matka

Rozkaz znel: Vypáli!

Dňa 3. októbra 1944 dvadsať Sklabičanov umučili na smrť, ďalších troch zastrelili vo väzení strážnic. Ostatných poslali na práce do Malackého a odšial do Nemecka. Šesť z nich zahynulo 13. februára 1945 pri bombardovaní Drážďan.

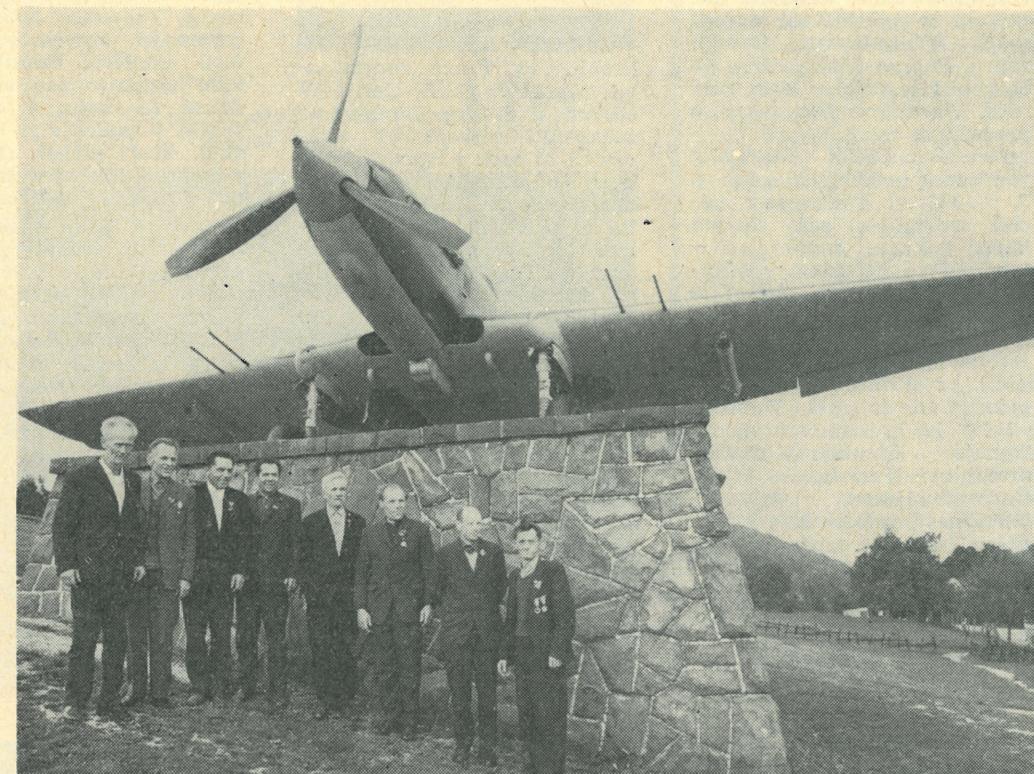
Sklabiňa, malá partizánska obec. Jej štít zdobí vyznamenanie prezidenta Československej republiky Duklianskou pamätnou medailou, vyznamenanie Predsedníctva SNR Radom Slovenského národného povstania I. triedy, aj vyznamenanie Francúzskej republiky.

Mama Obozová dorozpráva smutnú história obce. Nezabudla zhodnotiť každého nie podľa uniformy, ale podľa zásluh.

Život mama Obozovej bol od mladosti zviazaný s bojom, revolučiou, vojnou. Od svojej mladosti stála v prvých radoch bojovníkov za lepší život pracujúceho človeka. Od svojej mladosti, aj v d'alekom cu-

Snímky: Filip Lašut

dzom svete, bola neobyčajne smelá, nebojáčna. Od svojej mladosti sa vedela postaviť aj k vareške, aj k motyke, ale aj k puške, pištole a samopalu...

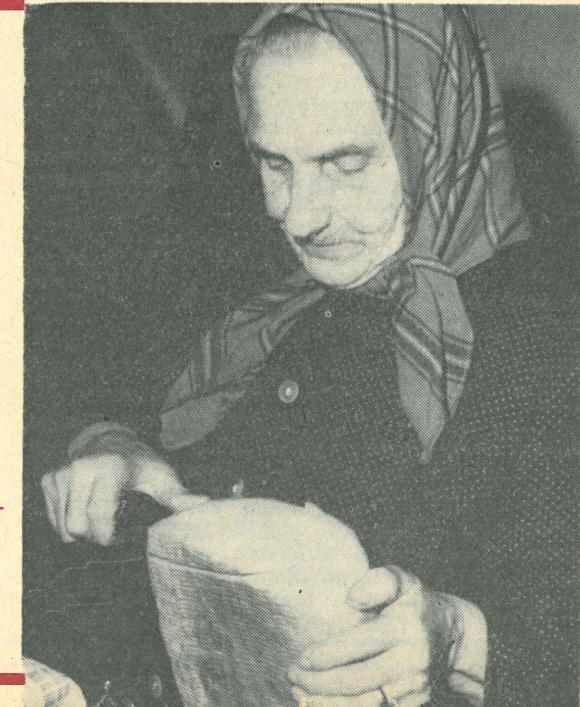
Staré, už zažltnuté listiny i dokumenty našli zasa svoje miesto v štýlovej skriňi mamky Obozovej. Starostivo upravila stôl a znova sa z nej stala príslovečná slovenská mama so svojimi dennými starostlami. Hovorila o práci okolo zemiakov, pochválila sa domáckou výrobou kobercov a nezabudla pozvať nás prizrieť sa, ako sa tu ešte tká plátno a robí veľa všeľajkých pekných vecí.

Keď sme sa lúčili, prebehlo nám len tak mimočodom myslou, že heslo — prvý v boji, prvý v práci — nemusí byť len frázou. Ba, vlastne ono pri svojom vzniku asi ňou ani nebolo.

dr. MILAN PIOVARČI

Mama partizánov Obozová nezabudne ani dnes pohostit každého kto k nej zavíta, aby si pohovoril o SNP.

Snímka: F. Spáčil

redakcia čítatelia

GRATULUJEME!

Dňa 26. júna 1974 sa v našej redakcii konala milá slávnosť. Pri príležitosti 25 rokov novinárskej práce Zväz polských novinárov udelil redaktori Marianovi Kaškiewiczovi medailu, ktorú mu z poverenia ZPN odovzdal šéfredaktor nášho časopisu Adam Chalupec

PRIATEĽSKÉ STRETNUTIE

V nedeľu, 9. júna 1974 sa v Lysej na Dunajci na Slovensku stretla mládež z okresov Nový Targ a Poprad. Už od skorých ranných hodín schádzali sa mladí autobusmi, ale aj peši na miesto stretnutia, aby dali výraz svojmu internacionálnemu cíteniu. Stretnutie bolo usporiadane na počest 30. výročia PLR a 29. výročia oslobodenia ČSSR.

Pred 10. hodinou sa mládež zhromaždila v radoch pri štátnej hranici a presne o 10. sa stretli vedúci oboch delegácií: Novotargského okresu na čele s prvým tajomníkom OV PZRS súdr. Józefom Nowakom a náčelníkom okresu súdr. Władysławom Gawlasom a Popradského okresu na čele s tajomníkom OV KSS súdr. Andrejom Džupinom a predsedom ONV.

Delegácia SZM odovzdala vedúcomu polskej delegácie s. J. Nowakovi symbolický pecen chleba a soľ. Takým istým pekným gestom privítala polská delegácia vedúceho československej delegácie s. Andreja Džupinu.

Po krátkych uvítacích prejavoch vedúci oboch delegácií, sa sprievod pobral na pekné miesto pri Dunajci, odkiaľ je krásny výhľad na Dunajec a Pieniny. V diaľke, medzi košatými lipami vidieť Červený kláštor.

Slávnosť začala Internacionálou, ktorú odohrala dychovka z Novotargských závodov kožiarstva priemyslu. Prejavy vedúci oboch delegácií a predstaviteľov Okresného úradu z Nového Targu

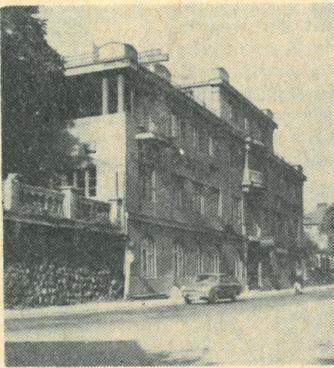
a ONV z Popradu odmenili prítomní vrelym potleskom. Pionieri zo Slovenska odovzdali delegáciám pekné kvety.

V kultúrnej časti stretnutia vystúpili deti s piesňami a recitáciemi a súbory piesní a tanca. O.i. vystúpil spojený súbor piesní a tanca Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku z Novej Belej, Krempach a Jurgova pod vedením kr. Alojza Galuša. Vystúpenie nášho súboru prijali zhromaždení s nadšením. Po kultúrnej časti nasledovala Hudová veselica.

Ešte pári slov o usporiadateľoch tohto stretnutia, ktorým patrí skutočná vďaka za skvelú organizáciu. Stánky s pochúťkami a občerstvením tak polské, ako aj slovenské, boli veľmi dobré zásobené.

Predvečerom sme sa rozlúčili a odchádzali sme domov v presvedčení, že takéto stretnutia sa stanú v budúcnosti peknou tradíciou.

FRANTIŠEK BEDNARČÍK

NÁS ZÁJEZD DO ČSSR

Ceskoslovenský ústav zahraniční v Praze zorganizoval zájazd do ČSSR členov OV KSČaS v Zelově. Zájazdu se zúčastnilo celkem 51 osob, včetně 10 osob z Kucova. Společný odjezd byl ze Zelova dne 30. června autobusem do Lasku a odtud vlakom do Jelení Góry. Zde na nás na nádraží již čekal autokar z Prahy, ktorý nás vezl dál. Naším průvodcem po ČSSR byl pracovník ČSÚZ Milan Hruška.

Prvni tři dny našeho pobytu jsme byli ubytováni v malém městečku Zbraslav n. Vlt. asi 15 kilometrů od Prahy (na snímku). Poslední noc jsme strávili na kempinku v Náchodě. Stravovali jsme se příležitostně cestou v různých restauracích a musíme říci, že vše výborně.

Prvni dva dny jsme si prohlíželi Prahu, Hrad, potom Karlštejn, Dobrušku, Mu-

zeum Boženy Němcové v České Skalici, Ratibořský zámek, Jiráskovo muzeum v Hronově, Náchod a řadu dalších miest. Účastníci zájazdu byli nadšení. Dne 5. července odpoledne jsme vyjeli již k hranicím. V Harachově jsme ještě posedeli u večeře na rozlúčenou a pak jsme jeli do Jelení Góry. Odtud jsme odcestovali vlakom v 21 hod. 40 min. Domu, do Zelova, jsme prijeli 6. července ráno v 6 hodin.

V Československom zahraňičním ústavu v Praze jsme hovořili se soudruhem Macuchem a s dalšími pracovníky. Z našej strany se rozhovor odpoledne 2. a večer 3. července zúčastnili vedoucí zájazdu Luščinský, Kimer a Pospíšil. Hovořili jsme především o škole, o možnosti studií dvou studentů na vysokých školách v ČSSR po vyřízení formalit v Poľsku, o druhém zájazdu do ČSSR v příštím roce. Bylo dohodnuto, že bude projednán již v lednu nebo v únoru 1975 a že se ho zúčastní mládež. Pozvali jsme vedoucí ČSÚZ k nám do Zelova. Všichni jsme byli toho názoru, že styky ČSÚZ s českými středisky v Poľsku se budou nadále prohlubovat.

OV KSČaS V ZELOVĚ
a účastníci zájazdu

KUCOV

Na podnět Místní skupiny KSČaS v Kucově koupil ÚV Společnosti pro kucovské děti a mládež dvaadvacet českých knížek. Jsou to jednak knížky pro malé děti, jednak pohádky a povídky pro starší děti i četba pro dospělejší mládež. Dalších osm knih pro děti včetně slabikáře a čítanek pro různé trídy základní školy obstaral výbor MS v Kucově.

Dne 23. června, u příležitosti ukončení školního roku bylo organizováno setkání s dětmi ze školy, z mateřské školky i studenty ze středních škol, kteří přijeli domů na prázdniny. Setkání se zúčastnili i některé rodiče.

Hovořili jsme s mládeží o důležitosti udržet si jazyk předků. Bude to možné pouze tehdy, jestliže bude používán běžně v rodinách. Nesmírně důležitá je také četba českého slova tištěného a to již od raného mládí. Není pravdou, že znalost češtiny může být na překážku dobré známce z polštiny. Naopak, české děti mírají mnohem menší potíže s polským pravopisem. Např. čeština rozlišuje h a ch již ve výslovnosti, kdežto polština pouze v psaní. Stejně tak zastoupení polského ó českým o (gora — hora) atd. Kromě toho, konkrétně u nás v Kucově, lze opanovat dru-

V minulém čísle jsme psali o akademii, jž uspořádal Obvodní výbor KSČaS v Zelově na počest 30. výročí Poľské lidové republiky. Dnes si prohlédnete záběry z vystoupení souboru v závěru této akademie. Na snímku dole: Maciej Plomkowski a Grzegorz Kuśmierczak, nahoře zprava: Andrzej Tranda; níže Henryk Kimer, Krystyna Małanicka a Barbara Walasecka.

OHRÁVANIE MÁJOV

Dňa 3. júna sa konala v Novej Belej milá slávnosť. Totiž tento deň miestni hasiči ohrávali máj, postavené pred každým domom, v ktorom bývalo dievča. Počas ohrávania starosta blahoželal každej rodine, dievčatá spievali priležitosné piesne a hajdusi tancovali s gazzinou. Zasa "cigáni" si v každom dome niečo vypýtali a všetci šli k ďalšiemu domu.

BN

Ludové Poľsko oslávilo tento rok 30. výročie svojho vzniku. Neveľa menej, lebo už 27 rokov, existuje a pôsobí naša krajská organizácia — Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku. A tak, ako sa ludové Poľsko vďaka úsiliu a práci celého národa rozvíjalo a menilo na vyspelú socialistickú krajinu, ako stúpal blahobyt jeho obyvateľov, tak sa rozvíjala a zdokonaľovala formy svojej pôsobnosti aj naša Spoločnosť.

Ako hodnotia uplynulé obdobie našej krajanov? S touto otázkou vybrali sme sa do Kacviny za predsedom Ústredného výboru KSČaS kr. JANOM MOLITRISOM. Zastihli sme ho doma, kde spolu s manželkou Katarínnou prezeral práve školské vysvedčenia svojich detí. Podľa úsmevu na tvári sa dalo usudzovať, že bol s nimi veľmi spokojný.

Keď sa tak dívam na našu Spoločnosť z perspektívy 27 rokov — záčal predseda, keď už pochválil svoje ratolesti za dobré známkym — môžem z čistým svedomím povedať, že sme vykonali kus dobrej práce. Začínali sme skoro z ničoho, v ťažkých podmienkach povojnovej výstavby zničenej krajiny. Mali sme však bohatý

ROZHовор S PREDSEDOM ÚV KSČaS

kapital — obetavých krajanov, ochotných pracovať a rozvíjať svoju národnú kultúru, českú a slovenskú, pestovať svoj materinský jazyk a tradície. Samozrejme naša pôsobnosť bola nemyšliteľná bez podpory a pomocí štátu. Priažnivé ovzdušie a značné finančné prostriedky, ktoré nám Ludová vláda poskytovala a poskytuje, umožnili nám vyvinúť systematickú kultúrnu a osvetovú činnosť a vyriešiť mnohé problémy tak organizačného ako aj finančného charakteru.

Dopracovali sme sa dobrých súborov piesní a tanca, divadelných krúžkov a rôznych hudobných skupín. Niektoré z nich prezentujú skutočne dobrú úroveň a mnohokrát vzbudili obdiv tak doma ako aj v zahraničí. Skoro v každej miestnej skupine máme

svoje klubovo, vybavené aspoň najnutnejším zariadením. Dosiahnuté výsledky nás samozrejme tešia, ale neušpokojujú. Chceme ísť neustále napred a vytyčujeme si stále nové a nové ciele. Pokiaľ ide o naše umelecké očotnické hnutie, aby zvýšil jeho úroveň, musíme vychovať vlastních odborníkov — režisérov, choreografov a pod. S tým súvisí aj otázka miestnosti pre načičovanie, teda klubovník. Spejeme k tomu, aby boli väčšie a ešte lepšie vybavené. Mari sa mi stále výstavba domov slovenskej kultúry — po jednom na Spiši a Orave, ako aj domu českej kultúry v našich českých strediskách. Máme nadanú mládež a tej sa chceme zvlášť venovať; rozvíjať jej záujmy, pomáhať v získaní vzdelenia a vôleb vychovávať na plnohodnotných občanov našej krajiny.

Naši krajania sa neboja práce. Dokazujú to vzorným hospodárením na svojich gazdovstvách, vzornou prácou v továrnach, úradoch a na iných pracoviskach, aktivity a iniciatívou v spoločenskom hnutí. Sú to uvedomeli občania so širokými obzormi, ktorí sa aktívne podieľajú na výstavbe socialismu v Poľsku. Dokázali to aj naposlledy masovou účasťou v celospoločenskom záväzkovom hnutí na počest 30. výročia ľudového Poľska.

Koncom tohto roku naša krajská organizácia — Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku, bude mať svoj V. zjazd, ktorý vytýčí nové úlohy a plány ďalšieho rozvoja našho krajského hnutia. Pôjdeme na tento zjazd dobre pripravení. Našim heslom popri tradičnom „Spoločne žijeme — spoločne budujeme“ bude „Pracujeme ešte lepšie, rýchlejšie a efektívnejšie“. Ide o to, aby na 30. výročie našej Spoločnosti, ktoré budeme oslavovať o tri roky, mohli sme sa tak isto pochváliť veľkými úspechmi, ako sa tento rok pýšilo celé Poľsko v 30. výročí svojho vzniku.

Zaznamenal J. Š.

Ale vráťme sa do minulosti, k pôvodu ohrávania májov v Novej Belej.

Pred dávnymi vekmi, keď do Novej Belej prišlo kráľovské oznamenie, že obec je oslobodená od práce na pánskom t.z. slobodná. Túd bol samozrejme natešený. Keďže oznamenie prišlo vlastne na Turice, zišli sa otcovia obce aj s ríchtárom a dohodli sa práve na prapočiatku násheho dnešného ohrávania májov.

Ked' prišiel dohodnutý deň, richtár pozval pána Horvátha zo Stražok (dnesné Slovensko), aby ho poctí, lebo Nová Bela patrila k jeho panstvu. Pán Horváth neodmietol a prišiel aj s hajdúchmi, nie preto, aby poddaných naháňali do práce na pánskom, ale aby sa dozvedeli, čo budú robí. Pekne vystrojení, so všetkou parádou, s muzikou a dievčatmi, išli pred každý dom, pred ktorým mladenci už vopred postavili máje. Všetci mali dobrú náladu, ba aj mestní cigáni sa tešili a vypýtali si niečo pod zuby, lebo v tom čase nemali čo jesť.

Keď prišli k prvemu domu, pred ktorým bol postavený máj, starosta obce blažoželal gázovi, hudba zahrala a hajduси tancovali s dievčatmi. Pán Horváth tiež išiel s nimi, ale nič nehovoril. Na hlave mal vysoký čierne cylinder a fajčil veľkú, porcelánovú fajku. Jeden z hajdúchov nosil pre neho stoličku, ktorú mu pred každým domom postavil. Avšak pán Horváth si na stoličku sadol iba vtedy, keď mu gázdina položila podušku. Iný hajdúch mu zasa pred každým domom pripaloval fajku a pán si z fajčky bafkal a bol smutný, keďže už nemal nijakej pravomoci a iba ci-gánom mohol vymerať niekoľko palíc za nejakú malú krádež.

Takéto zvyky pri ohrávaní májov sa v Novej Belej udržali podnes. Je to pekná tradícia.

F.B.

výboru s členy družstevního výboru. Byly projednávané otázky zásobování potravinářských obchodov v meste a obciach o žnich, tedy v období pro zemědělce velmi dôležitom. Poradu řídil místopředseda družstva pro otázky obchodu Henryk Woźniak. Zúčastnil se jí vrchní účetní družstva Stanisław Chojnacki. Většina diskusních příspěvků se týkala lepšího zásobování obchodů nejen potravinami, ale i osvěžujícími nápoji a také byl podán návrh, aby prodejní doba byla o žnich prodloužena.

W.L.

L'UDOVÝ SVIATOK

Tento rok oslavu ludového svätka sa konala dňa 2. júna v Lopusznej. Na slávnosti sa zúčastnili členovia ZES (ZSL) z celej obce (gminy) Lopuszna, teda aj z Novej Belej a z Krempach. Na slávnosť prišli aj predstavitelia okresného a obecného výboru ZES, ako aj zástupca Krakovských sódovkární, ktoré spolupracujú s našou obcou v rámci akcie zblížovania mesta a vidieka.

Slávnosť sa konala v Obecnom kultúrnom dome v Lopusznej a začala štátnej hymnou, ktorú zahrála dychovka sódovkární z Krakova. Nasledovali prejavy, ktoré predniesli: predseda OV ZES kr. Ján Frankovič, tajomník MV PZRS súdr. Silvester Moš, ako aj predstaviteľia OV PZRS a Krakovských sódovkární.

Počas týchto osláv sa konali aj športové preteky, na ktorých prvé miesto vybojovalo družstvo LZS Lopuszna Przelecz. Po oficiálnej časti vystupovali deti, ktoré recitovali básne a oslavu sa skončili ludovou veselicou.

FRANTIŠEK BEDNARČÍK

SVADBA V JURGOVE

Sobota, dňa 22. júna t.r. bola pre členov súboru piesní a tancov KSČaS z Jurgova slávnostným dňom. Členovia súboru boli totiž na svadbe. A nebola to hociaká svadba! Veru áno! Náš Jožko z Jurgova bral si za ženu Aničku, tak isto ako on, členku súboru, lenže z Krempach. Bol to prvý takýto sobáš v dejinách nášho súboru. Nikto sa už nepamäta, kedy bola naposledy u nás, taká typická, ludová,

jurgovská svadba. Členovia súboru boli oblečení v krojoch, všetky družičky z Jurgova mali oblečené svatočne biele zástery, tzv. „fartuchy“.

Ked' mladí išli na sobáš, čakala na nich, na hlavnej ceste tradičná, pekne vyzdobená slavobrána. Jurgovská dychovka vyhrala svadobné piesne a po sobáši odpovedala mladomanželov až domov.

Ludová pesnička hovorí Od večera do rána muzika nám vyhrala — tak tomu bolo aj v Jurgove. Vonku, na javisku, pri krempašskej hudbe sa spievalo a tancovalo do bieleho rana. Ešte v nedeľu večer na ceste bolo počuť, ako si svadobčania veselo vyspevajú slovenské a jurgovské ludove pesničky.

Ako vidíme ludové tradičie sú u nás ešte stále živé, čo v tomto prípade bolo predovšetkým zásluhou mladomanželov, ale aj pozvaných hostov. Dúfame, že tomu bude tak aj naďalej a že to nebola posledná jurgovská ludová svadba.

M.B.

KREMPACHY

Napriek mnohým fažkostiam divadelný krúžok pri miestnej skupine KSČaS v Krempachoch dňa 11. mája t.r. úspešne predviedol divadelnú hru Starý zaľubenc. Prípravy začali v sobotu okolo obeda. Diváci, ktorí večer boli na predstavení, ani len netušili kolké fažkosti musela zdolať MS, členovia divadla a inštruktor kr. Alojz Galuš.

Predovšetkým boli fažkosti s miestnosťou. Krajania mali dve možnosti: alebo hrať divadlo v prírode alebo v jednej z tried miestnej školy. Zvolili si druhú možnosť,

V rámci poriadkovej akcie, mládež dala do poriadku chodníky a upravila parky pri škole v Krempachoch.

kedže v prvom prípade predstavenie by mohlo prekaziť počasie. Aby pripravili triedu pre potreby divadla, pracovali nielen herci, ale aj členovia výboru MS a mnohí iní krajania. Všetci urobili skutočne kus dobré robiny. Vo večerných hodinách bola však miestnosť pripravená a predávali sa vstupenky.

Pretože miestnosť bola maľa a predstavenie malo veľký úspech, zahrali ho až trikrát, t.j. v sobotu pre mládež

Najviac sa páčili hlavní hrdinovia: Anča Surmová a František Tomaškovič.

ZELOV

Dne 27. června t.r. se v klubovne obecného družstva „Samopomoc Chlopska“ konala porada predsedu členských

a v nedeľu dvakrát pre dospelých. Krajania z Krempach boli s predstavením veľmi spokojní, hoci sme počuli aj kritické poznámky, úspech však bol veľký. Vďaka obetavej práci hercov a inštruktora, krajania si mohli pozrieť dobré divadlo, aj keď — čo je iba prirodzené — neboli to profesionálni súbor. Členovia súboru však dokázali, že máme mládež, ktorá rada a s chuťou pracuje pod vedením starších členov našej Spoločnosti. Sme presvedčení, že v budúcnosti súbor predvedie aj náročnejšie hry tak isto úspešne, ako Starého zaľubencu. Členom súboru zléam veľa úspechov v predvádzaní tejto divadelnej hry na Spiši.

Text a snímky:
FRANTIŠEK PACIGA

Dne 17. června t.r. zemrel náhle ve věku 69 let bývalý tajemník OV KSČaS v Zelově Miroslav Líbal. Pohreb se konal dne 20. června za účasti nejbližší rodiny, manželky, dětí a bratrů, kteří se svými rodinami přijeli z Československa, mnoha přátele a členů naší Společnosti.

Zemřelý zůstane v naší paměti navždy jako dobrý přítel a kamarád.

Čest jeho památky!
OV KSČaS v Zelově
ÚV KSČaS

Dňa 15. mája 1974 navždy od nás odišla 72-ročná krajanica Irena Slovíková, ktorá bola obetavou členkou miestnej skupiny KSČaS v Krempachoch od založenia našej menšinovej organizácie. Krajanica Irena Slovíková podporovala rozvoj a šírenie našej kultúry, ako aj zveľaďovanie našej obce.

Čest jej pamätky!
Miestna skupina
KSČaS v Krempachoch

NOVOZOLENÉ VÝBORY MIESTNÝCH SKUPÍN, DELEGÁTI NA V. CELOSTÁTNY ZJAZD KSČaS V POLSKU A DOPISOVATELIA ŽIVOTA (DOKONČENIE)

O R A V A

VÝBOR MS KSČaS V PRIVAROVKE

Anton Spryka — predseda
Ján Kucek — tajomník
Florian Kramar — pokladník
Andrej Kucek — člen
Eduard Jasiura — čler

REVÍZNA KOMISIA

Alojz Skočík — predseda
Eugen Bandík — tajomník
Andrej Kucek — člen

DELEGÁTI NA V. ZJAZD

Andrej Kucek
Eduard Jasiura

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Vendelín Stercula
Andrej Kucek

VÝBOR MS KSČaS V FALŠTÍNE

Jozef Nálepka — predseda
Andrej Horničák — podpredseda

REVÍZNA KOMISIA

Andrej

DELEGÁTI NA V. ZJAZD

Pavol Ziembu

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Mária Šoltýsová
Mária Holová
Ludvík Šoltýs

VÝBOR MS KSČaS V LAPŠANKE

Pavol Ziembu — predseda
Ludvík Šoltýs — podpredseda
František Jendrusiak — tajomník
Dominik Šoltýs — pokladník
Matej Kuruc — člen
Katarína Jasionteková — členka
Matej Šoltýs — člen
Mária Šoltýsová — členka
Irena Pojedincová — členka

REVÍZNA KOMISIA

Jozef Mondek — predseda
Jozef Šoltýs — tajomník
František Jurek — člen

DELEGÁTI NA V. ZJAZD KSČaS

ZVOLENÍ NA OBVODNEJ SCHÓDZI

NA SPIŠI:

Jozef Bryja z Novej Belej
Jozef Dluhý z Novej Belej
Alojz Galuš z Krempach
Andrej Horničák z Falština
Ján Krišák z Krempach
Jozef Krišák z Vyšných Lapšov
František Kurnát z Novej Belej
Michal Kužel z Nedeca
Ján Magera z Kacviny
Ján Molitoris z Kacviny
Ján Špernoga z Varšavy
Žofia Vasieláková z Nižných Lapšov
Andrej Vaksmanis z Tribša
Ján Vojtas z Jurgova
Angela Zarembová z Novej Belej

O VIDIECKYCH SPOLOČENSTVÁCH

Okolo 50 000 ha pôdy v Poľsku je vo vlastníctve tzv. vidieckych spoločenstiev. Dejiny týchto spoločenstiev sú veľmi odlišné, niekedy siahajú do čias kedy vládli králi, lebo králi, privilegiom na večné časy, pridelovali za rôzne činy niektorým dedinám do spoločného užívania ornú pôdu a lesy. Niektoré vydeľovala šľachta sedliakom za prácu na panskom.

Avšak väčšina dnešných spoločenstiev má svoj pôvod v neskorších časoch, v prvej polovici 19. storočia, keď v bývalej Haliči a v druhej polovici v Kongresovom kráľovstve, vznikali ako výsledok zrušenia poddanstva. Preto na niektorých dedinách hovoria o spoločenstvách, že vznikli „z cárskeho príkazu“.

Samotný vznik spoločenstiev patrí už dnes dejinám. Nás v súčasnosti zaujima ich využívanie, nakoľko, po viedzme si to úprimne, nikdy neboli vzorom hospodárstva. Spoločenstvá sú najčastejšie pasienkové. Na týchto pasienkoch každý mal pravo vypasat všetko, čo sa dalo pásť, teda dobytok, kone, ovce, kozy, ako aj husi. V niektorých oblastiach za vypásanie brali obce nevelké poplatky, v iných užívajú výborec neplatili žiadne poplatky. Práve preto sa o pasienkové spoločenstvá skoro výbec nestarali. Zvieratá sa na nich pásli, odčerpávali sa z pôdy krmivo, zložky, lebo ju nikto nehnobil. Niektoré spoločenstvá ešte v období medzi dvoma vojnami a už po oslobodení boli rozparcelované na sta-

vebné pozemky. Tak teda hospodárenie na spoločenstvách v minulosti nemožno hodnotiť kladne.

Už niekoľko rokov sa pracuje na tom, aby sa na vidieckych spoločenstvách zaviedlo racionálne hospodárenie. V sieddesiatych rokoch v tejto veci Sejm schválil zvláštny zákon. Začali robíť poriadok v spoločenstvách. Zabezpečili ich pred predávaním na stavebné pozemky pre jednotlivých rolníkov. Táto činnosť priniesla už kladné, aj keď ešte nie celkom uspokojivé, výsledky. Vyznamenávajú sa predovšetkým vojvodstvá Rzeszowské a Krakovské.

Veľkú pomoc v obhospodárení vidieckych spoločenstiev poskytli mliekárenské družstvá. Oblastné mliekárenské družstva podporujú jednotlivé výbory spoločenstiev finančnými prostriedkami. Prevažná väčšina spoločenstiev je obhospodárená ako postupne vypásané pastviny, práve preto najdôležitejšie je ohradenie celej plochy, a potom ohradenie jednotlivých častí na stále alebo pomocou prenosných elektrických pastierov. Druhou najdôležitejšou činnosťou je hojné hnojenie pasienku po každom vypasení jednotli-

vých ohradených častiach, pokosenie nevypasenej trávy a porozhadzovanie zvieracích výkalov. Toto sú nutné práce, d'alošou činnosťou je organizácia vypásania, činnosť veľmi ťažká na vykonanie, ide totiž o to, aby na jednotlivých častiach pasienka sa páslo také množstvo zvierat, ktoré by zaručovalo systematické odrastanie porastu. Nemôže byť o tom ani reč, aby sa na pasienku pásli rôzne druhy zvierat spolu, napr. kone, ovce, kravy či husi, ktoré tak ničia porast. Práve tam majú svoj pôvod organizáčne ťažkosti, lebo každý chce na pasienkovom spoločenstve vypásat všetky svoje zvieratá, hoci je to v protiklade so zásadami racionálneho hospodárenia pasienkami. Tieto problémmy musí riešiť výbor zvolený užívateľmi, za pomoc obecných poľnohospodárskych služieb.

Dobré organizované pasienkové spoločenstvá znamenajú zvýšenie príjmov užívateľov. Mám rad príkladov, že po obhospodárení spoločenstiev sa aj trojnásobne zvýšili dodávky mlieka do mliekárne a dokonca aj viačnásobne. Vyplatí sa preto pouvažovať o veciach vidieckych spoločenstiev.

J.Z.

PRED ŽATVOU

Tohoročná žatva, pre nestabilné počasie, nebude veru ľahká, najmä preto, že sa nakopia práce so zberom rôznych druhov obilia. Zároveň bude treba druhýkrát kosiť seno, čo je nemenej dôležitou úlohou, ako samotná žatva.

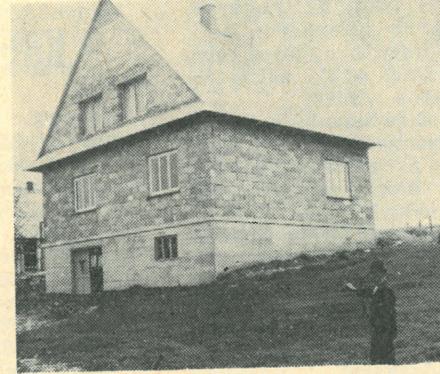
V liste Sekretariátu ÚV PZRS, predsedníctva ÚV ZES a predsedníctva vlády, uverejnenom 24. júla t.r. čítame o.i.: „Ide o to, aby sa plne využilo mechanické náradie v poľnohospodárstve a zaistilo jeho správnu technickú obsluhu a pracovnú organizáciu. Dobrá organizácia práce si bude vyžadovať plné využitie všetkého náradia, počínajúc jednoduchými strojmi a náradím a končiac vysokovýkonnými modernými kombajnami.“

Tento rok máme na vidiek viac strojov, ako vlni: o 20 000 kusov stúpol počet traktorov, o 10 000 traktorových viazačov a o 2100 kombajnov Bizon. Napriek tomu žatvu bude možno plne mechanizovať iba na štátnych majetkoch a rolníckych družstvach; súkromne hospodáriaci rolníci budú musieť v mnohých prípadoch pracovať bez pomoci strojov. Dobrá organizácia práce žatevnych strojov môže však obmedziť tento, dnes ešte nevyhnutný, podiel ručnej práce.

O úspechu žatvy rozhoduje čas. Tento rok čas musí byť mimoriadne cenný. Teda v období žatvy — najdôležitejšia je žatva. Musia si to plne uvedomiť všetci pracovníci služieb poľnohospodárstva, teda aj úrady a zamestnanci obchodnej siete. Musia si čas zorganizovať tak, aby mohli maximálne pomáhať rolníkom.

Obdobie žatvy neznamená iba zavŕšenie celoročnej práce; je to zároveň počiatok práce pre budúcu úrodu. Veď práve teraz sa rolníci rozhodujú, čo, kde, kedy a v akom množstve budú pestovať. Od toho, či správne rozhodnú, závisí úroda na budúci rok. Preto aj pracovníci poľnohospodárskej služieb musia rolníkom v tomto rozhodovaní pomáhať.

Je iste, že poľský vidiek dobре obстоji v fažkej skúške, ktorá ho čaká na žatevnych poliach. K rastúcej dynamičnosti celonárodného úsilia sa zapája stále produktívnejšie práca poľských rolníkov. Rolníkov, ktorí sú si vedomí svojich vlasteneckých povinností voči krajine a národu.

„MLADÍ MAJÚ VŠETKY MOŽNOSTI“

Ludvik Tokár posobí od začiatku v našej Spoločnosti. Za svoju obetavú činnosť dostal už veľa diplomov. Visia uňo na poprednom mieste. Jeden z nich, nažltnutý, už nahľadal zub času. Cítam: „Ludvikovi Tokároví k 2. výročiu založenia KSCAS ako prejav vďakov za obetavú činnosť“. Ešte dodnes u krajanov Tokára je klubovňa MS, malá a tesná. Ale už oproti, kde si jeho syn stavia dom, aké teraz tu stavajú a aké si kedy nemohli ani predstaviť, bude klubovňa väčšia.

„Kiež by mladí využili túto novú miestnosť na vytvorenie súboru piesni a tancov alebo divadelného krúžku“ — vyjadruje L. Tokár želanie. Doma mu ostal iba syn Stanko. Ostatní sa rozšíli po svete. — Mladí majú dnes veľa možností — konštata — len čo ukončia školu, idú do sveta za dobrým zárobkom. Štvoro detí mu odišlo do

CSSR, jeden pracuje v bani Moszczenica, iný v lesoch a ešte iný je až v Amerike. Spolu má 13 vnúčat. Keď ich chce všetky vymenovať, mylí sa a syn Stanko ho opravuje. Syn, ktorý si stavia dom, tiež pracuje aj s manželkou v Československu. Ich dve deti sú pod opaterou starej mamy. Spolu s príďavkami zarobia ok. 5 tisíc korún. Odiaľ teda pochádzia dom a vidičný blahobyt. Krajan Tokár musí ešte hospodáriť na svojich piatich hektároch pôdy. Nenarieka na nedostatok práce, nenarieka, že je zle. Tesia ho úspechy jeho najbližších a úspechy všeobecné. Na otázku, čo pokladá za najdôležitejšie v 30-ročí PDR na jeho území hovorí: „To, že dnes sa už nerozdeľuje ľudi podľa toho, že ten je Slovák a ten zase Poliak. A dopĺňuje: „Aj naša organizácia má významný podiel na tom, že je takto a nie inak“. M.B.

Z KALENDÁRA NA – SEPTEMBER – ZÁŘÍ

Okrem siatia obilia je pre tento mesiac veľmi dôležitou vecou zabezpečenie krmovín na neskôršie obdobie. Ide hlavne o prípravu siláže, ktorú robíme z lúčnej trávy, listov cukrovej repy, zemiakov a rôznych zelených krmív.

V ovčinci máme obdobie párenia oviec. Párenie by nemalo trvať dlhšie ako mesiac, aby jahňatá mali vyravný vek.

Je dôležitou vecou správne vybrať termín vykopávania zemiakov. Pritom sa nemôžeme sugerovať iba stavom vŕiate. Nie vždy orientačným činiteľom je vyschnutá alebo zelená vŕata. Najistejším spôsobom je vykopanie niekoľkých kŕičkov na rôznych miestach na poli a zistenie, ako sa zemiaky držia koreňov. Keď sú zemiaky zrelé, ľahko odpadávajú, keď pevne potrasieme kŕičkom. Keď zemiak stlačíme palcom, kožka by sa nemala odupovať.

Zemiaky, ktoré príliš skoro vykopeme, sa zlepia, zasa, keď ich príliš dlho necháme v zemi, začínajú na nich útočiť rôzne choroby a škodcovia.

Pred siatím moríme obilia. Na žito a pšenici útočia rôzne mykózy, ktoré znižujú úrodu ako aj hodnotu zrny.

„Snieč cuchnáč“ najčastejšie je na ozimnej pšenici. Chorobu môžeme spozorovať v období dozrievania rastlín. Klasy dostávajú šedo-zelenkovú farbu a plevy i plivky sú otvorené. Vo vnútri zrny sa nachádza mazlavá, hnedo-čierna masa mykózy, ktorá sa postupne mení na výtrus pachnúci po haringoch. Počas milátenia sa výtrus rozsýpa a nakazuje zdravé zrny. Výtrus môžeme zničiť morením obilia pred siatím. V boji so „Sniečom cuchnáčom“ dôležitým činiteľom je oneskorovanie siatia pšenice, ako aj jej siatia nie príliš hlboko.

„Plesný śniegowa“ (Snehová plieseň) útočí tak na ozimnú pšenicu ako aj na žito, najmä na poliach, na ktorých sa dlho udržiava snehová pokrývka. Choroba sa prejavuje vystupovaním na rastlinách bielu-rožové, vláknitej hmoty, ktorú možno pozorovať hned ako sa sneh stopí. Často sa stáva, že celé plochy rastlín vysýchajú. V ďalšom období vegetacie, chorým rastlinám hniúj korene a základky lodí, plesnivej kolienka a klasa. Na klasoch a semenách pozorujeme bledoružovú mykózu. V oblastiach ohrozených snehovou pliesňou sa okrem morenia obilia odporuča siasť obilia najviac do hlbky 2 cm.

„Głownia ździobowa żыта“ spôsobuje znetvorenie a neklasenie rastlín. Na listoch, pošvách listov, stebľach a plevach sú viditeľne šedoooolovené opuchlinky, v ktorých sa vytvára, čierna, prášková masa výtrusov. Počas zberu a mlátenia obilia, výtrusy sa rozsýpajú a nakazia zrná žita.

Proti všetkým týmto trom chorobám bojujeme pomocou morenia obilia, semenným moridlom R alebo zemným univerzálnym moridlom a používame dávky 200 g preparátu na 100 kg zrny.

Pšenici proti „śnieci cuchnáčom“ môžeme moriť aj semenným moridlom T, a žito proti „Głównej ździobowej życie“ aj śnieciotoxom, v oboch prípadoch používame 200 g preparátu na 100 kg semien. Na siatí by sme mali používať iba pekné semiená (aj preto je dôležité dôkladne čistenie zrny, lebo horšie zrno je najčastejšie choré), ako aj semiená s vlhkosťou 16–17%. Semená, ktoré majú viac ako 17% vlhkosti sa smú moriť iba priamo pred siatím.

„Śnieć karłowa pšenica“ sa rozvíja podobne ako „Śnieć cuchnáč“. Rastliny, zasiahnuté touto chorobou, sú nadmerne rozrastené a steblá majú za-

krpatené a nízke. V klasoch, namiesto zrna, vzniká mazlavá, a potom pevná masa výtrusov so sleďovým zápacím. Vysiate semená sú zasiahnuté výtrusmi nachádzajúcimi sa v pôde. Proti tejto chorobe moríme semená Śnieciotoxom alebo Terraflunom 75 (nie skôr ako mesiac pred siatím), používame 200 g moridla na 100 kg obilia. Pole, na ktorom sme našli túto chorobu, pri ďalšom siatí pšenice poprašujeme Brassicolem (50 kg/ha), alebo Terraflunom 75 (20 kg/ha), alebo Śnieciotoxom (100 kg/ha). Tento zákrok robíme hned po siatí pšenice, alebo dvakrát, t.z. hned po siatí a skoro na jar.

Keď moríme obilia, je najpohodlniešie využívať pomoc poľnohospodárskych služieb; poplatky sú nízke, účinnosť istá a vyníme sa ohrozeniu vlastného zdravia počas tejto práce. Keď však túto prácu robíme na gazdovstve, napr. pomocou zariadenia na morenie osiva, nesmieme zabúdať na to, aby sme presne dodržiavali predpisy o dávkach preparátu, lebo ich znižovanie alebo zvyšovanie má záporné následky. Zariadenie na morenie osiva napĺňujeme do 2/3 a obraciame asi 5 minút. Po morenení osivo vysypeme do papierových alebo igeľitových vriec, aby sme moridlo neutriásali.

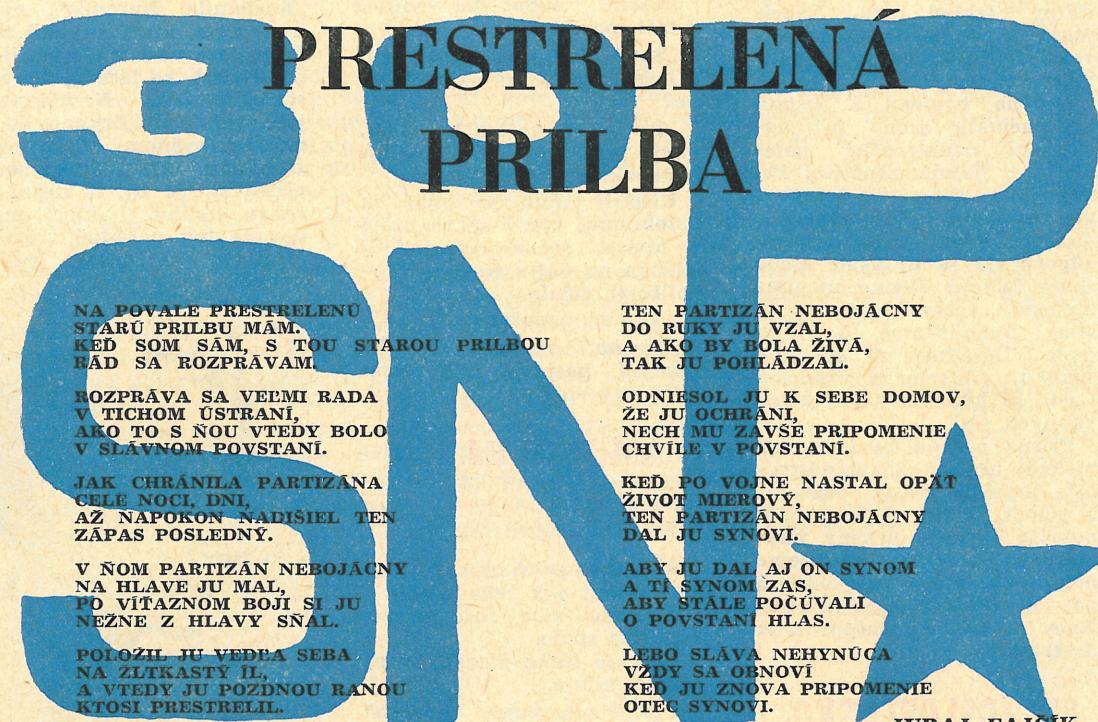
Moridlá sú škodlivé pre ľudí a zvieratá. Aj preto moríme osivo ďaleko od obytných miestností a maštalí. Počas práce musíme mať oblečený ochranný oblek a nesmieme pritom ani jesť, ani piť. Po práci sa musíme dôkladne používať. Morené osivo by sme mali skladovať ďaleko od obilia určeného na krmivo, od potravín a krmovín. Keď morené osivo vysejeme, obaly — teda vrecia, sa musia splátiť.

S.D.

mladym * mladším * najmladším

MLADÍ PÍŠU

NA POVALE PRESTRELENÚ
STARÚ PRILBU MÁM,
KED SOM SÁM, S TOU STAROU PRILBOU
RÁD SA ROZPRÁVAM.

ROZPRÁVA SA VĒMI RADA
V TICHOM ÚSTRANI,
AKO TO S NÓU VTÉDY BOLO
V SLÁVNOM POVSTANÍ.

JAK CHRÁNILA PARTIZÁNA
CELE NOCI, DNI,
AŽ NAPOKON NADISIEL TEN
ZAPAS POSLEDNÝ.

V ŇOM PARTIZÁN NEBOJACNY
NA HLAVE JU MAL,
PO VÍTAZNOM BOJI SI JU
NEŽNE Z HLAVY SNAL.

POLOZIL JU VEDA SEBA
NA ZLTAKASTY IL,
A VTÉDY JU POZDNOU RANOU
KTOSI PRESTRELIL.

TEN PARTIZÁN NEBOJACNY
DO RUKY JU VZAL,
A AKO BY BOLA ŽIVÁ,
TAK JU POHLÁDZAL.

ODNIESOL JU K SEBE DOMOV,
ZE JU OCHRÁNI,
NECH MU ZAVSE PRIPOMENIE
CHVÍLE V POVSTANÍ.

KED PO VOJNE NASTAL OPAT
ŽIVOT MIEROVÝ,
TEN PARTIZÁN NEBOJACNY
DAL JU SYNOVI.

ABY JU DAL AJ ON SYNON
A TÝ SYNON ZAS,
ABY STALE POCÚVALI
O POVSTANÍ HLAS.

LEBO SLÁVA NEHYNÚCA
VŽDY SA OBNOVI
KED JU ZNOVA PRIPOMENIE
OTEC SYNOVI.

JURAJ FAJCIK

Bol teplý augustový deň.
Helenka stála pri širokej doštenej bráne a nazeraťa škárami na ulicu. Tu i tam po nej prehrkotalo nákladné auto, zvrielo prach na ceste a znova bolo ticho.

Nadarmo jej prikazovala mama, aby dnes nevychádzala zo dvora. Nadarmo ju prosila, aby si dávala pozor. Odchýlila bráničku a nesmelo vyšla na ulicu.

Bola celá prázdna. Iba na hati v potoku gagotali husi a zo starých vŕb im bezstarostne odpovedali vrabce. Helenka zamierila po teplom prachu cesty k mostu. Keď však prišla k prvej vŕbe, takmer jej strachom nohy zdrevneneli. Stál pred ľou vojak. Vysoký a mocný, so samopalom na prsiach. Už-už sa chcela rozbrehnúť k doštenej bráne, ale partizán, ktorý strážil most, sa na ňu usmial a povedal:

— A teba ako volajú, dievčatko?

— Mná... — vydralo sa jej horko-fažko z úst. — Helenka...

— Tak sa ma neboj, Helenka, nezjem ťa. Ja nie som vlk a ty nie si Červená čiapočka, však?

Trochu sa usmiala a hanblivo sklopila oči.

— A studňu doma máte, Helenka? — opýtal sa jej partizán.

— Pravdaže máme, — zaštebotala natešene.

— A voda v nej aká? Dobrá, studená?

je opäť na moste. Partizán vzal hrnček do ruky, vďačne pozrel do jej maličkých nevädzových očí a priložil si ho k ústam. Potom smädrovo pil. Dlhlo a žiadostivo pil vodu z hlineného hrnčeka... Dvíhal s ním ruku k oblohe, vyvracal hlavu, až sa mu na brade objavila jedna veľká, studená kvapka.

Helenke sa videlo, že hrnček nemá dna, že je v ňom celý prameň vody. Hľadela šťastne na pijúceho partizána a takmer nedýchala. — Ako len dlho pije, — vravela si v duchu. — Ako len smädrovo pije... Kto vie, odkedy je už na stráži. A slinko páli ako rozzeravená pec. Keby som to bola vedela, bola by som mu priniesla za plný džbán...

Partizán dopil. Rukávom si utrel ústa a povedal:

— Ďakujem! Ďakujem ti, dievčatko! V živote som nepil takú dobrú vodu.

— Naozaj? A prečo? — zažiarila Helenka.

Partizán sa usmial a pohladil ju po žltých vlásdoch:

— Pretože mi ešte nikto nepodal vody s tolkou ochotou a radosťou ako ty, Helenka...

ALOJZ ČOBEJ

AUGUST
PRICHÁDZA ZO STOHU,
SLNKO SI NESIE V BATOHU,
NA GITARU SI BRNKÁ
A KAŽDEMU DÁ Z TOHO SLNKA.

KAROL, PREČO SI DNES RÁNO NEPO-ZDRÁVIL PANI UCITEĽKU? — HNEVÁ SA MATKA.
— ALE, MAMI, TERAZ, CEZ PRÁZDNINY?

PETRA ČERNOCKÁ

V oblasti populárnej hudby je táto speváčka tak trochu raritou a jej pôsobenie v nej mnohostranné a pestré. Petra Černocká pôvodne študovala operný spev, neskôr sa však začala venovať ľahkej múze: v divadle Semafor skúšila, čo je to stáť na doskách, ktoré znamenajú svet. Pre ňu — ako vieme — znamenali filmový svet v podobe hlavnej úlohy vo filme Dívka na košteti. Niekoľko úspešných gramofónových platní a jej vystúpenia so skupinou Kardináli však napovedajú, že Petra Černocká sa nemieni s ľahkou múzou rozlúčiť. Popri tom napísala viacero textov k piesňam zo svojho repertoáru a po dlhšom časovom odstupe opäť zložila pesničku, dnes veľmi populárnu melódiu Koukej, se mnou si píšeď broukej. (Mimochodom, pesnička vznikla na Slovensku a inšpiráciou k nej bola gitara, ktorú si autorka kúpila a skúšala, ako sa na nej bude hrať.) Po diváckom úspechu tejto piesne na Bratislavskej lyre prišiel ďalší — bola to tretia najpredávanejšia platňa Supraphonu v poslednom období a najpredávanejšia platňa Bratislavskej lýry.

SNÍMKÁ: P. SKOUPILOVÁ

Vybudujeme druhé Poľsko

Uplynulo už 30 rokov existencie ľudového Poľska. Pred nami sú ďalšie roky. V prvých tridsať rokoch som bol iba tzv. „pozorovateľom“. Narodil som sa po oslobodení preto nielenže som nemohol prispeť svojím vkladom do rozvoja vlasti, ale žiadal som od nej pomoc. Vzdelávanie mladého pokolenia je pre štát nákladné, ale zároveň je základom jeho budúcnosti. Heslo „Budujeme druhé Poľsko“ počívalo vsetci. Bolo by treba pouvažovať, ako splatiť dlhy našej hrdinskej vlasti. Predo mnou je práca. Aj učiť sa znamená pracovať. Možou túžbou je byť v budúcnosti učiteľom, vychovávať nové rady vzdeleného obyvateľstva — ľudí činov. Poľsko budúcich 30 rokov bude Poľskom našej generácie. Vynasnažíme sa nesklamáť. Nesklameme!

J. PIETRASZEK

Výsledky tridsaťročnej socialistickej výstavby plne zdôvodňujú národnú hrdosť. Predovšetkým sa už nehovorí, že Poľsko zaostáva za priemyselné vyspelými krajinami. Upevnilo sa vedomie, že máme dostať prostriedkov, rozumu a energie, aby sme zdolali aj tie najnáročnejšie úlohy.

Heslo strany a vlády „Vybudujeme druhé Poľsko“ prijalo celý národ. V realizácii úloh, vytýčených týmto heslom, nesmie chýbať žiadny Poliak. Vedľa ľudu bude slúžiť to, čo urobia. Začiname realizovať toto heslo. Výsledky, ktoré sme dosiahli za 30 rokov nám dovoľujú tvrdiť, že splníme vytýčené úlohy. Vďaka zvýšenej spoločenskej aktivity, zvýšenej pracovnej efektívnosti, heslo „Vybudujeme druhé Poľsko“, sa stáva stále reálnejšie. Nikto nesmie chýbať v realizácii tohto hesla. Môj podiel bude podielom na svojpomocných prácach v prospech krajiny a prostredia, ako aj zvýšeným úsilím pre dosiahnutie cieľa cestou lepších výsledkov v škole. Aby Poľsko silnelo a ľudia žili blahobytnejšie — toto sú ciele, ktoré strana a vláda postavila pred národom.

TADEUSZ WOJTASIĄK
tr. III. a

V súvislosti s 30. výročím PLR často počujeme opakovat heslo „Vybudujeme druhé Poľsko“. V tomto období sme zaznamenali obrovský pokrok. Môžeme sa pochváliť značnými výsledkami skoro vo všetkých oblastiach života.

Z roka na rok stúpajú požiadavky každého človeka, každý má pred sebou stále väčšie úlohy, aj preto musíme všetci počítať s dobré pracovať, aby sme tieto požiadavky uspokojovali. Stúpa počet obyvateľov, preto sú potrebné nové byty. Od začiatku tejto päťročnice sa kladie veľký dôraz na výstavbu nových činžiakov; byty v týchto domoch vyhovujú nárokom moderného človeka. Keďže nemôžmo hneď urobiť všetko, celá spoločnosť sa zapája do svojpomocných prác. Týmto spôsobom urýchľujeme realizáciu hesla „Vybudujeme druhé Poľsko“. My, mládež tiež odpovedáme na výzvu obiahnutu v tomto hesle a snažíme sa dosiahnuť čo najlepšie výsledky v škole. Týmto spôsobom sa chceme čo najlepšie pripraviť na budúcu prácu. Podľa príkladu dospelých aj my podpisujeme záväzky, tak v škole, ako aj v mládežníckych organizáciach vo svojich bydliskách. Sme hrdí na to, že sme dosiahli dobré výsledky a snažíme sa ešte viac zvyšovať výsledky dosiahnuté našou vlastou, prácou odpovedajúc na heslo strany.

IRENA SZYMUSIAK
tr. III. c

Po druhej svetovej vojne Poľsko vošlo na cestu socialistického rozvoja. Vidíme obrovské zmeny tak v oblasti vedy a techniky, ako aj v ostatných odvetviach hospodárstva v ľudovom Poľsku.

Zaznamenali sme veľké zmeny v školstve, neexistuje už negramotnosť. Mládež sa môže vzdelávať. Stúpol počet študentov, vedcov, atď. Máme veľké výsledky v oblasti techniky. Každý skutočný Poliak by mal prispeť svojím vkladom k výstavbe „druhého Poľska“. Na toto heslo odpovedal celý národ. Ľudia svojou prácou obohacujú výsledky našej socialistickej vlasti. Záväzky, ktoré prihlasuje mládež a starší, sú tehličkou, ktorá je týmto vkladom do výstavby. Viacej takýchto činov a viac objektov, to obohacuje našu krajinu. Mládež svoju ochotu budovať „druhé Poľsko“ vyjadruje pilnosťou v škole. Stvára svoje charaktere, chce prispeť k výstavbe lepšieho Poľska.

Aj ja chcem, aby môj charakter bol správne stvárný, aby som aj ja nejakým spôsobom prispeja k výstavbe Poľska. V budúcnosti chcem byť dobrým pracovníkom, chcem sa vrátiť na rodné územie a pestovať ľudové tradície. Aby mladšie pokolenie nezabudlo na národné tradície, aby nezabudlo na Poľsko také, aké aké bolo a také, aké je, a aby prispejalo k jeho ďalšej výstavbe.

V súčasnosti sa snažím učiť, aby som sama bola spôsobná so sebou a iní so mnou.

PAULINA MILANOVA
tr. III. A.

W

Weterynarz

CO TO JEST GRUDA
U KONI I JAK JEJ
ZAPOBIEGAĆ?

Gruda jest to poprostu schorzenie skóry, objawiające się różnymi zmianami na skórze najczęściej w postaci różnego rodzaju wysypek, powstających na skórze nóg. Z reguły gruda powstaje na skutek działania brudu, wilgoci oraz bakterii. Powstaniu takiego wyprysku sprzyja wycinanie włosów na pęcinie, które prowadzi do popękania skóry w tej okolicy. Początkowo ze skóry sączy się przezroczysty płyn i tworzą się pęcherzyki oraz grudki. Z upływem czasu następuje znaczne zgrubienie skóry, które pęka oraz powstają strupy. Te zmiany utrudniają poruszanie się zwierzęciu, a przykucze powodują powstanie tak zwanej postawy szczudłowej.

Przy rozpoznaniu grudy należy naturalnie wyklu-

czyć bardzo podobne choroby skóry jakie powodowane są przez pasożyty (kleszcze, wszy, pchły), oraz różnego rodzaju grzybice. Samo leczenie jest długie i wymaga dużo cierpliwości. Często wystarcza usunięcie bezpośredniej przyczyny wywołującej schorzenie, wtedy przy wczesnym stadium choroby zmiany szybko ustępują nawet bez leczenia. Jeżeli znalezienie choroby jest trudne lub niemożliwe, leczenie należy zacząć od diety, oraz od dostarczenia organizmowi witamin (najczęściej marchwi). Wszystkim chorym zwierzętom trzeba zapewnić przebywanie na powietrzu i czyste suche legowisko. Skóra dotkniętej grudą nie wolno moczyć. Zmiany jednorazowe jest konieczne tylko przed zaczęciem leczenia. Konie należy uwiązać krótko aby uniemożliwić im gryzienie chorej skóry. Wskazane jest wystrzyżenie sierści wokół schorzonego miejsca. W leczeniu stosuje się zaspyki (równe części talku i skrobi) oraz maści (lanolina 16 części, wazelina 8, gliceryna 6). Przy nadmiernym rogowaceniu skóry stosuje się 5 procento-

wą maść salicylową. Jak we wszystkich chorobach tak i w grudzie najważniejsze jest zapobieganie. A więc utrzymywanie w czystości skóry zwierząt oraz ściółki w stajni. Ściółka musi być zawsze czysta i sucha, szczególnie w okresie jesienno-zimowym. Zwrócić należy też uwagę na właściwe leczenie, albowiem na skutek długotrwałego żywienia zwierząt dużymi ilościami wywaru ziemniaczanego lub lętami również może powstać gruda.

OSPA PROSIĄT — choroba zakaźna? — napewno tak i to w dodatku choroba bardzo uporczywa. Jeżeli zagnieżdziła się ona w jakiejś chlewni, to zwykle występuje w niej corocznie i atakuje wszystkie prosiąt 4–5 tygodniowe bądź też 2–3 miesięczne. Młodsze sztuki zazwyczaj nie chorują, gdyż macyori, które przechorowały ospę w młodości, przekazują odporność czasową swemu potomstwu. Starsze natomiast po przechorowaniu nabierają odporności czynnej, trwającej przez całe życie.

Zarazek choroby znajduje się w strupach powsta-

jących na skórze w przebiegu choroby, wobec czego jako źródło zakażenia należy brać nie tylko chorą sztuki, lecz także po wyzdrowieniu — ich strupy nawet te odpadły od skóry. Nie bez znaczenia są tu wszy, które nakluwając skórę ułatwiają zarazkom wniknięcie do skóry. W jaki więc sposób zwalczać i zapobiegać ospie? Przedewszystkim zapewnić zwierzętom czyste i suche pomieszczenie, dużo powietrza i słońca. Racjonalne żywienie. Przebywanie na powietrzu i słońcu hamuje rozwój i rozmnażanie się wszy, co znacznie ogranicza występowanie ospy. Niezależnie od tego, słońce i powietrze nadaje prosiątowi większą odporność na zakażenie. Calkowite odwyszenie świń, oraz dokładne odkazanie chlewni wraz ze spaleniem starej ściółki, może spowodować zupełne zniknięcie ospy. Ze względu na zakaźność choroby zaleca się przy jej wystąpieniu oddzielić zwierzęta zdrowe od chorych. Oddzielnie także należy te dwie grupy karmić, aby nie przenieść zarazków.

HENRYK MĄCZKA

P

prawnik

ZMIANY PRZEPISÓW O ZAOPATRZENIU EMERYTALNYM

W związku z zapytaniami dotyczącymi podwyżek rent i emerytur zapowiadanych w rządowym programie realizacji postanowień pierwszej Krajoowej Konferencji PZPR, a przyjętych w dniu 19.I. 1974 r. przez Sejm PRL informujemy, że sposób realizacji tego programu został ustalony w Ustawie w dniu 29 maja 1974 o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz.U.Nr 21 poz. 116).

W myśl ustawy emerytury w roku 1980 mają wynosić 80% zarobku do 2000 zł, i 50% nadwyżki zarobku ponad 2000 tys. zł. tak wiec dla przykładu emeryt, który zarabiał w czasie pracy 2000 zł, otrzymywać będzie w roku 1980 — 1600 zł. emerytury, zaś emeryt, który zarabiał 3000 zł — 2100 zł emerytury.

W latach od 1975 do 1980 emerytura będzie wzrastała stopniowo, aż osiągnie pułap wyżej określony. Szczegóły dotyczące powyższych podwyżek są ujęte tabelami wprowadzonymi wyżej cytowaną ustawą.

Tak samo wzrastają renty inwalidzkie, z tym, że w roku 1980 renta inwalidzka będzie wynosić 65% zarobków od 2000 zł

dla inwalidów kategorii I i II, zaś 45% zarobków dla inwalidów kategorii III, a nadto 45% od nadwyżki ponad 2000 tys. zł zarobków. Dla przykładu inwalida kategorii I i II zarabiający w czasie pracy 2000 zł otrzyma w 1980 r. renty w wysokości 1300 zł, inwalida tej samej kategorii zarabiający w czasie pracy 3.000 zł — 1750 zł. Natomiast inwalida kategorii III zarabiający w czasie pracy 2000 zł otrzyma 900 zł renty, zaś 3000 zł 1350 zł.

Wreszcie ustawą powyższone zostały również renty rodzinne, z tym że procent tej renty zależy od ilości członków rodzin uprawnionych do renty. Jeżeli jest jeden członek rodzinny uprawniony, obecnie renty otrzyma on w 1980 — 45% zarobków do

2000 zł, dwóch członków rodzin 50%, zaś 3-ch lub więcej członków rodzin 60% tych zarobków. Nadto niezależnie już od ilości uprawnionych do renty rodzinnej — od nadwyżki zarobków ponad 2000 zł otrzymywać będzie 45% tej nadwyżki. A oto przykłady: Przy zarobkach 2000 zł — jeden uprawniony otrzyma 900 zł renty, rodzina z 2-ch uprawnionych 1200 zł renty. Przy zarobkach 3000 zł — stosownie 1350 zł, 1450 zł i 1650 zł renty. Również w przypadkach rent inwalidzkich rodzinnych renty będą wzrastać stopniowo w latach 1975 — 1980 aż do wyżej określonego pułapu stosownie do zasad szczegółowo określonych w tabelach zamieszczonych w ustawie.

W. FERFET

prikryjeme a dáme varit. Keď začne voda vrieť, nádobu s uhorkami zložíme a necháme vychladnúť.

UHORKY KVASENÉ NARÝCHLO

Uhorky nakladačky umyjeme, po dĺžke ich z troch strán nakrojíme a končeky z nich odkrojíme. Uložíme do pohára alebo hlineného hrnca, do ktorého sme dali niekoľko višňovým listov a kôpor. Zalejeme ich posolenou vlažnou vodou a navrch dáme kúsok vrchnej kôrky z chleba, prikryjeme a necháme na teplo mieste vykysnúť. Do dvojlitrového pohára dáme 1 lyžicu soli.

SLANÉ UHORKY KVASENÉ

Aši 8 cm dlhé uhorky umyjeme dvakrát vo vlažnej vode. Do čistých 2-litrových alebo 5-litrových fliaš s očisteným, pokrájaným chrenom. Na uhorky do 2 lit. fľaše dáme 30 g kryštálového cukru, 50 g soli, 20 g horčicového semena, niekoľko zrniek čierneho kořenia, 2–3 väčšie bobkové listy, aši 50 g chrenu. Ocot rozriedime tak, aby bol príjemne kyslý, a nalejeme ho na uhorky. Fľaše zaväžeme pergamenovým páperom alebo celofánom, dáme do nádoby s vodom,

dáme uhorky tesne vedľa seba a zalejeme vriacou osolenou vodou. Fľaše zaviažeme pergamenom alebo celofánom a odložíme na chladnejšie miesto vykvišť. Asi za 14 dní sa voda vyčistí a uhorky odložíme na chladné miesto.

ZAVÁRANIE JAHOD, MALÍN, RÍBEZLÍ A ČUČORIEDOK

Na 1 kg ovocia dávame asi 40–60 g cukru (podľa kyslosti ovocia).

Prebraté a umyté ovocie preládáme do čistých poľárov striedavo s cukrom. Naspod dáme vrstvu cukru, potom vrstvu ovocia atď. Vrchnú vrstvu musí tvoriť cukor. Ovocie v poľároch mierne natlačíme, aby sa ho viač zmetilo. Poľáre uzavrieme a dáme na 8–10 minút sterilizovať. Vychladnúť ich necháme v hrnci, v ktorom sa sterilizovali, aj s vodom.

ČUČORIEDKOVA STAVA

Čučoriedky zalejeme vodou a necháme rozvariť. Potom ich preslujeme, pridáme cukor a spolu povaríme asi 5 minút. Šťavu precedíme cez utierku, dáme do čistých fliaš, zaviažeme celofánom a dáme na 10–15 minút do pary.

Na 1 kg čučoriedok dáme 1/3 lit. vody a na 1 lit. šťavy 400 g cukru.

RAJČIAKOVÝ PRETLAK

Rajčiaky umyjeme, pokrájame na kúsky, dáme do nepoškodenej nádoby a dusíme tak dlho, až sa šupka začne scvrkávať. Potom ich pretilačíme cez sita, nalejeme do vysterilizovaných poľárov, dobre uzavrieme a dáme na 1 hod. do pary sterilizovať. Vychladnúť ich necháme v hrnci, v ktorom sa sterilizovali, aj s vodom.

Psychozábava

JMÉNO VĚSTÍ

PAVEL: jméno živé, hbité, oslnivé, jasné. Nejčastěji je tmavovlasý. Obličej mírně zaokrouhlený, čelo středně vysoké, silně vypuklé, lícni kosti vystouplé, velké tmavé oči, dlouhé řasy, obočí husté a srostlé. Nos velký, rty masité a široké, zuby zdravé. Středně vysoký nebo vysoký, postavy silné, široký v ramenou. Podobný matce. Ve společnosti váhavý, avšak v každodenním životě hbitý, neklidný duch. Neustále ho něco pohání, vábí, přitahuje a on se těmto zevním i vnitřním impulsům poddává.

Ve škole se učí průměrně. Má přísného a nervózního otce.

Matka je stonavá, zamilovaná do svého Pavla. Doma se cítí osamocený a opuštěný. Málodky končí střední školu. Je z něho výborný lesník, zahradník, rolník a řidič.

Nenávidí práci v úřadě. Žení se s moudurou a hospodárnou ženou, která vládne domácnosti. V mládí působí rodině hodně starostí. Avšak po svatbě se stává usedlým, stará se o rodinu. Většinou pochází z rodiny s více dětmi a bývá prvním dítětem. Žije dlouho a často má tři syny. Vůči rodině uzavřený, nedůvěřující lidem. Nalezne-li však přítele, je mu zcela oddán.

TADMIR

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predstavu našich babičiek. Konečne, veď je to iba zábava. Tak teda, keď sa vám sníva:

Poľovnícky pes — zažiješ niečo príjemné — taška — podarí sa ti dobrý lov

Poľovník — budeš mať štasticu Poľovačka na vysokú zver — dobré výsledky v práci

— na divokú zver — tvoje predsa vztatie strošoká

Vtáci, počuť ich — nebud zvedavý Vtácie vajce — požehnanie Vtácie hniezdo s vajíčkami — veľká rá

— s mladými — viac sa staraj o rodinu — vyberať — domáce fažkosti

— prázdné — čoskoro budeš mať vlastnú domácnosť

Vtákov samotných vidieť — smutok — letieť — dostaneš správy

— vo vzduchu — starosti — strihať im krídla — odoženie vlastné šťastie

— chýtať — zisk — v kletke mať — oklameš iných

— s pekným perím — si hrdý — zabijať — strata

— kŕmiť — pozveš si spoločnosť — rôzne druhy pohromade — boje

CAT AND MICE

— Raděj povedzme, že chceme trochu vyuřit vykonaný prieskum. Po včerašej nášteve vieme, že trezor je v mure za obrazom, naľavo od kruhu.

— A cheeet ho otvoriť? Prečo ste to neuroobili včera?

John sa unavene doušmal.

— Aká ofážka! Vždy sa viac nájde v sobu, či nie?

— Nuz dobre, — odvetila netepelivo slečna Klára. — Načo takáte? Otvorte miesto mňa. Vy viete heslo.

— Ja nie. Niektorá z vás ho otvorí našťoďme k vašej sestre.

— A ak odmietnete?

— Zariadime vec inak, ak bude treba. Neponáhame sa. Nerad používam násilie, ale v prípade potreby... Do pondelka si beztek nikto nevyslúmie vašu neprítomnosť.

— Nebudte nástojojivou. Najlepšie bude, ak vojdeme k vašej sestre.

Na Melissinej tvári sa znáčili údiv, keď videla trojicu, ktorá vošla do salónu.

— Ved' sú to elektrikári, — skrila, skôr prekvapena ako prestrašená. — Boli tu včera spojeni?

— Hm, — zaškŕabil sa George.

— Milý bože! Včera po večeri tu boli na prehliadke, rozpamatala sa slečna Melissa. — Prešli ste domom od divnice až po pôj. A Klára vám povedala, že ma... prehliadku v poriadku.

— Nie sú to elektrikári, Melissa, — sú... prehliadli dom.

— To je už originalita — poznamenal elegán. — Chápeete situáciu. George však predsa len podzí revolver, aby vám pri pamätal, že ide o obchodný rozbor. A teraz si ráchte saťnít!

— Čo tu vlastne hľadáte? — spýtal sa slečna Klára.

— Peniaze, slečna Westonová, — odpovedal elegán, zapáliac si cigaretu. Slečna Klára si všimla, že si nesiahol rukavice.

— Ano, peniaze. A bez nich neodídeme. Vieme včera veci o dome... i o vás, drahé slečny.

— Čo tým cheete povedať?

— To, čo som povedal. Ste známe. Významné osobnosti v určitom zmysle... vedal elegán, zapáliac si cigaretu. Slečna Klára si všimla, že si nesiahol rukavice.

— Aký dojemný obrázok, — posmieval sa John.

— Slovo slečny Kláry má silu zákona, — pokračoval John. — Je to zrejmé. Viď, George. O ľutoch sa môžeš veta naučiť, ak ich dozoruješ.

— Nie. Ale... je to... každý večer pripravujeme o pol desiatej čaj. Pijeme ho pred spaním.

John zdvihol oboče. — Čaj, hei? Každý večer o pol desiatky... utrela si slyz a pozerala na nástenné hodiny.

— Čakáte niekoho? — spýtal sa John.

— Stož na koherci a sama vieš, ako by sa tažko čistili kravé škvryn.

— Máš pravdu, — uznala slečna Klára s určitou dávkou úcty v hlase.

— Posuniete sa trochu, mister John? Pod trezor napríklad... tak. Dákujem vám.

— Počkaj! — ohlásila sa opäť slečna Klára, všetky peniaze napohaté v trezore... a každý večer čaj. Hotový mechanizmus!

— Nehovoríte ako zlodiej, — podotkla slečna Melissa. — Prečo sa takto správate?

— Práve som na to mysel, že sa nebudem takto spravat, slečna. — rieko muž s rukavicami.

— Odidieme, až bude čas, — odpovedal elegán, nevyvážiaci hlas.

Za ten čas sa priblížil druhý muž a slečna Klára zbadala namiereny revolver.

MODELKA — MINISTRON

Dosť neobvyklé sú doberať osudy tridsaťtyročnej Princezny Elisabeth Bagayevnej. Narodila sa ako dcéra kňažnej Rubidi III. — panovníka jedného z vtedajších kráľovstiev Uganda. Detstvo a mladost strávila do Anglicka, kde vyštudovala právo na universite v Cambridge. Za nedlho po jej návrate do Ugandy, nastali v tejto krajině dosť radi-

kaže zmeny, v súvislosti s ktorými „Čierna gazela“, ako nazývali Elizabetu Bagayevovú, musela odísť z Ugandy. Vránila sa do Londýna, kde sa stala jednou z najmodernejších modelek, čím zasa vzbudila pozornosť Princezna Bagayevová hrala v niekoľkých filmech, vraj úspešne a keď už chcela pokračovať v karieri filmovej hviezdy, nový šef vlády Uganda, generál Adi Amin, ju prehovoril, aby sa vrátila do vlasti; nadšený

muž jej krásou, ale aj inteligenciou bývalej modelky a filmovej hviezdičky — zveril jej funkciu velvyslanca v OSN. Prednedávnom krásna princezná mala odísť do Káhiry ako modelky a filmovej hviezdičky svojej vlasti. Avšak naposledy funkciu velvyslanca v

Elisabetha Bagayevová hrala v niekoľkých filmech, vraj úspešne a keď už chcela pokračovať v karieri filmovej hviezdy, nový šef vlády Uganda, generál Adi Amin, ju prehovoril, aby sa vrátila do vlasti; nadšený

muž jej krásou, ale aj inteligenciou bývalej modelky a filmovej hviezdičky — zveril jej funkciu velvyslanca v

OSN. Prednedávnom krásna princezná mala odísť do Káhiry ako modelky a filmovej hviezdičky svojej vlasti. Avšak naposledy funkciu velvyslanca v

Elisabetha Bagayevová hrala v niekoľkých filmech, vraj úspešne a keď už chcela pokračovať v karieri filmovnej hviezdy, nový šef vlády Uganda, generál Adi Amin, ju prehovoril, aby sa vrátila do vlasti; nadšený

muž jej krásou, ale aj inteligenciou bývalej modelky a filmovej hviezdičky svojej vlasti. Avšak naposledy funkciu velvyslanca v

Elisabetha Bagayevová hrala v niekoľkých filmech, vraj úspešne a keď už chcela pokračovať v karieri filmovnej hviezdy, nový šef vlády Uganda, generál Adi Amin, ju prehovoril, aby sa vrátila do vlasti; nadšený

muž jej krásou, ale aj inteligenciou bývalej modelky a filmovej hviezdičky svojej vlasti. Avšak naposledy funkciu velvyslanca v

Elisabetha Bagayevová hrala v niekoľkých filmech, vraj úspešne a keď už chcela pokračovať v karieri filmovnej hviezdy, nový šef vlády Uganda, generál Adi Amin, ju prehovoril, aby sa vrátila do vlasti; nadšený

muž jej krásou, ale aj inteligenciou bývalej modelky a filmovej hviezdičky svojej vlasti. Avšak naposledy funkciu velvyslanca v

Elisabetha Bagayevová hrala v niekoľkých filmech, vraj úspešne a keď už chcela pokračovať v karieri filmovnej hviezdy, nový šef vlády Uganda, generál Adi Amin, ju prehovoril, aby sa vrátila do vlasti; nadšený

muž jej krásou, ale aj inteligenciou bývalej modelky a filmovej hviezdičky svojej vlasti. Avšak naposledy funkciu velvyslanca v

Elisabetha Bagayevová hrala v niekoľkých filmech, vraj úspešne a keď už chcela pokračovať v karieri filmovnej hviezdy, nový šef vlády Uganda, generál Adi Amin, ju prehovoril, aby sa vrátila do vlasti; nadšený

muž jej krásou, ale aj inteligenciou bývalej modelky a filmovej hviezdičky svojej vlasti. Avšak naposledy funkciu velvyslanca v

Elisabetha Bagayevová hrala v niekoľkých filmech, vraj úspešne a keď už chcela pokračovať v karieri filmovnej hviezdy, nový šef vlády Uganda, generál Adi Amin, ju prehovoril, aby sa vrátila do vlasti; nadšený

muž jej krásou, ale aj inteligenciou bývalej modelky a filmovej hviezdičky svojej vlasti. Avšak naposledy funkciu velvyslanca v

Elisabetha Bagayevová hrala v niekoľkých filmech, vraj úspešne a keď už chcela pokračovať v karieri filmovnej hviezdy, nový šef vlády Uganda, generál Adi Amin, ju prehovoril, aby sa vrátila do vlasti; nadšený

muž jej krásou, ale aj inteligenciou bývalej modelky a filmovej hviezdičky svojej vlasti. Avšak naposledy funkciu velvyslanca v

Elisabetha Bagayevová hrala v niekoľkých filmech, vraj úspešne a keď už chcela pokračovať v karieri filmovnej hviezdy, nový šef vlády Uganda, generál Adi Amin, ju prehovoril, aby sa vrátila do vlasti; nadšený

muž jej krásou, ale aj inteligenciou bývalej modelky a filmovej hviezdičky svojej vlasti. Avšak naposledy funkciu velvyslanca v

Elisabeth Bagayev

— Čitate ju z čajových listov? — zažmukal John. — Nože, povedzte nám to. George, dojdeš so slečnou Melissou, aby sme si boli istí, že sa bude zaoberať iba oňa.

Na tvári mu žiarili oslnujúci úsmievy, keď potom Johnovej, ďalej do svojej a nako-

mierne radu rýchlý.

Načas, ktorému John bol nadšený svojim rozhodnutinom, John sa unavene doušmal.

— Aká ofážka! Vždy sa viac nájde v

sobu, či nie?

— Nuz dobre, — odvetila netepelivo slečna Klára. — Načo takáte? Otvorte miesto mňa. Vy viete heslo.

— Ja nie. Niektorá z vás ho otvorí na-

miesto mňa. Vy viete heslo.

— A ak odmietnete?

— Zaradime vec inak, ak bude treba.

Neponáhame sa. Nerad používam násilie,

ale v prípade potreby... Do pondelka si beztek nikto nevyslúmie vašu neprítomnosť.

— Nebudte nástojojivou. Najlepšie bude,

ak vojdeme k vašej sestre.

Na Melissinej tvári sa znáčili údiv, keď videla trojicu, ktorá vošla do salónu.

— Ved' sú to elektrikári, — skrila, skôr prekvapena ako prestrašená. — Boli tu včera spojeni?

— Hm, — zaškŕabil sa George.

— Milý bože! Včera po večeri tu boli na prehliadke, rozpamatala sa slečna Melissa. — Prešli ste domom od divnice až po pôj. A Klára vám povedala, že ma... prehliadku v poriadku.

— Nie sú to elektrikári, Melissa, — sú... prehliadli dom.

— To je už originalita — poznamenal elegán. — Chápeete situáciu. George však predsa len podzí revolver, aby vám pri pamätal, že ide o obchodný rozbor. A teraz si ráchte saťnít!

— Čo tu vlastne hľadáte? — spýtal sa slečna Klára.

— Peniaze, slečna Westonová, — odpovedal elegán, zapáliac si cigaretu. Slečna Klára si všimla, že si nesiahol rukavice.

— Ano, peniaze. A bez nich neodídeme. Vieme včera veci o dome... i o vás, drahé slečny.

— Čo tým cheete povedať?

— To, čo som povedal. Ste známe. Významné osobnosti v určitom zmysle... vedal elegán, zapáliac si cigaretu. Slečna Klára si všimla, že si nesiahol rukavice.

— Aký dojemný obrázok, — posmieval sa John.

— Slovo slečny Kláry má silu zákona, — pokračoval John. — Je to zrejmé. Viď, George. O ľutoch sa môžeš veta naučiť, ak ich dozoruješ.

— Nie. Ale... je to... každý večer pripravujeme o pol desiatej čaj. Pijeme ho pred spaním.

John zdvihol oboče. — Čaj, hei? Každý večer o pol desiatky... utrela si slyz a pozerala na nástenné hodiny.

— Čakáte niekoho? — spýtal sa John.

— Stož na koherci a sama vieš, ako by sa tažko čistili kravé škvryn.

— Neverim, že máte pred sebou nejakú veľku budúcnosť, mister John.

John sa napoly zdvíhol z kresla, keď videl svoju sestru. — Nestrieľaj! — povedala to slečna Melissa. — Pokojne a rozkazovane. Slečna Klára, ktorá na Johna pozerala so záma, zadržala sa záhľadou.

— Neviem, že máte pred sebou nejakú veľku budúcnosť, mister John.

John zdvihol oboče. — Čaj, hei? Každý večer o pol desiatky... utrela si slyz a pozerala na nástenné hodiny.

— Čakáte niekoho? — spýtal sa John.

— Stož na koherci a sama vieš, ako by sa tažko čistili kravé škvryn.

— Neverim, že máte pred sebou nejakú veľku budúcnosť, mister John.

John zdvihol oboče. — Čaj, hei? Každý večer o pol desiatky... utrela si slyz a pozerala na nástenné hodiny.

— Čakáte niekoho? — spýtal sa John.

— Stož na koherci a sama vieš, ako by sa tažko čistili kravé škvryn.

— Neverim, že máte pred sebou nejakú veľku budúcnosť, mister John.

John zdvihol oboče. — Čaj, hei? Každý večer o pol desiatky... utrela si slyz a pozerala na nástenné hodiny.</